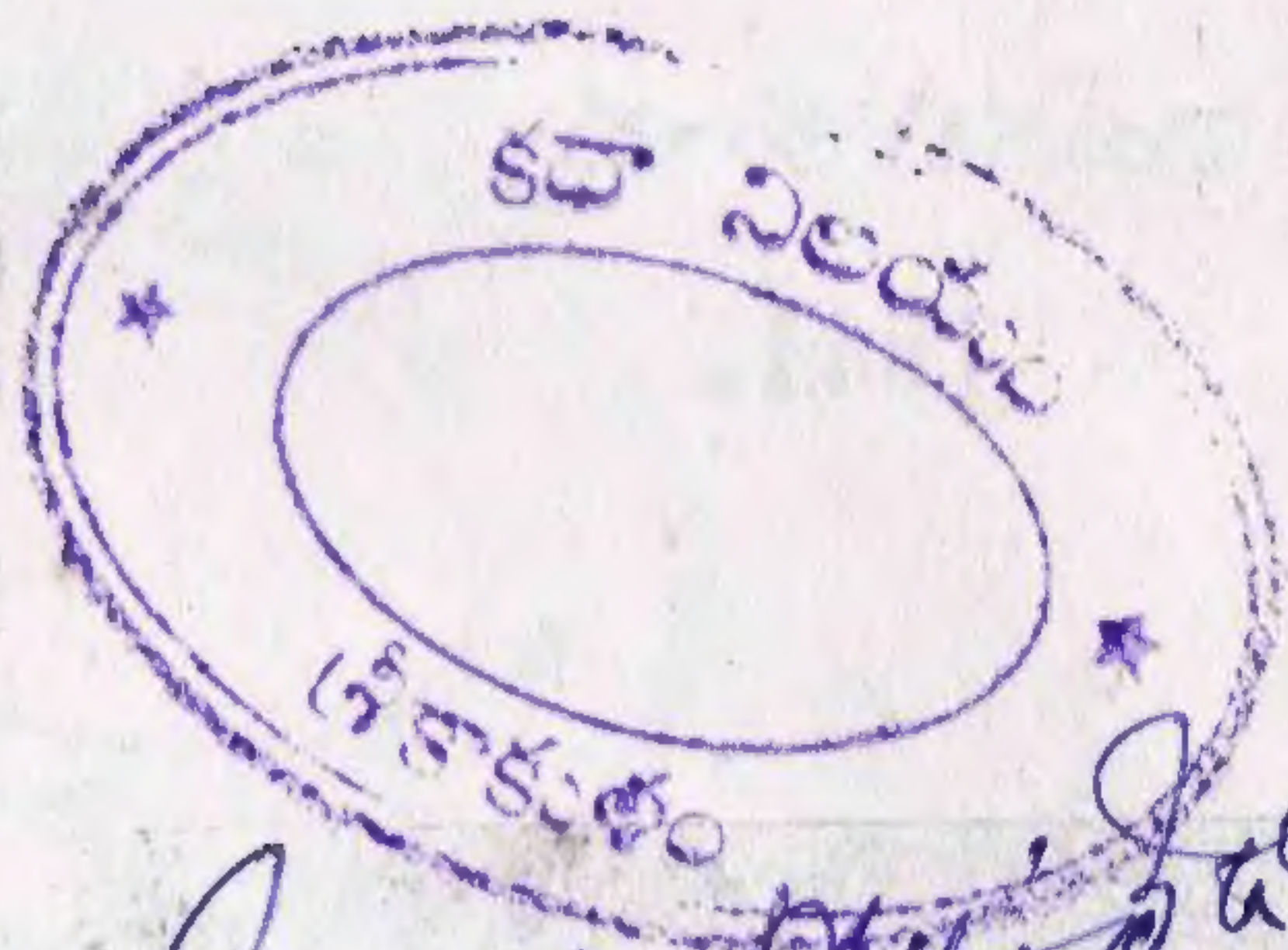

కొత్త పూతలు:

మహాత్మా జావహర్లాల్ నెహ్రూ

4398
1-54

నిడుదవోలు
లింగమూర్తి

1941

‘ప్రజామిత్ర’ నుండి
= పునర్ముద్రితము =

మొదటి కూర్పు

1941.

= ప్రతులకు =

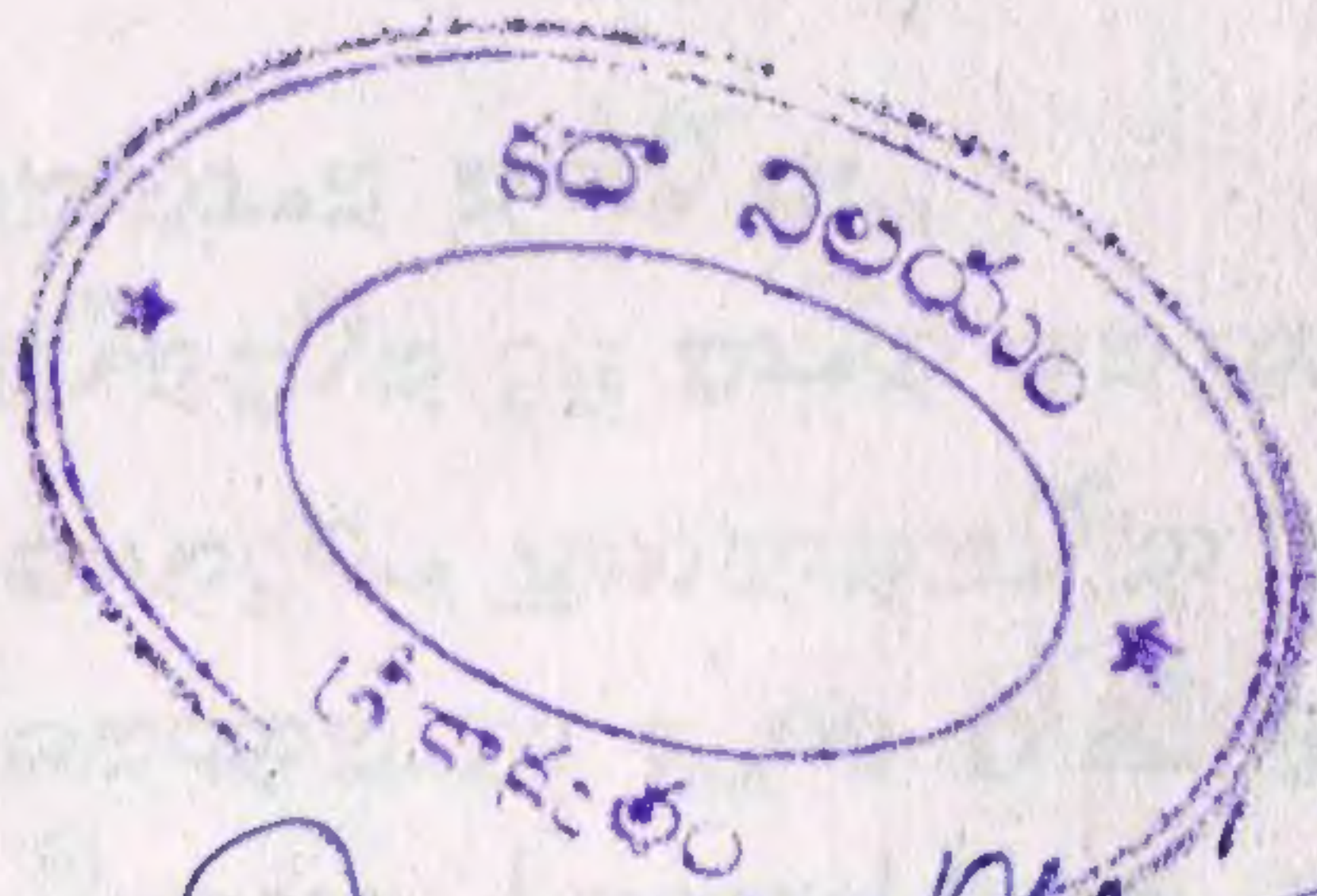
నిడుదవోలు లింగమూర్తి
గాంధీపార్కు :: బరంపురం

[గంజాం జిల్లా]

అను
అనాలు

చెన్నపురి :
ప్రజామిత్ర ముద్రాశాల

గలచూరి పరిశ్రమశిల్పశాల

నన్ను కో, పెంచి,

పెద్ద వాని జేసి న

మా

|| అమ్మ కు ||
|| నాన్న కు ||

తొలి పలుకు

నేను యీ వ్యాసాలు ఆంధ్రలోకానికి అందజేయగలిగే నంటే ఆంధ్రుడు ప్రథమ తాంబూలం 'ప్రజామిత్ర' వారిది. తరువాత కారకుడు నా ప్రియమిత్రుడూ, సోదరతుల్యుడూ, నివురు కప్పిన నిప్పులాటి నియోగిబిడ్డ పాదూరు వెంటట కృష్ణారావు. నా మిత్రుని ప్రోద్బలం, 'ప్రజామిత్ర' వ్రాత్సాహం లేకపోతే నా వ్యాసాలు ఏమూల నుండేవో.

రామాయణం, భారతం, ఈ రెండు పవిత్ర గ్రంథాల సారాంశం ప్రతి హిందువుడు ఏదో ఒక వయస్సున, ఏదో ఒక సందర్భంలో తెలుసుకునే ఉంటారు. అయితే యీ రెండు గ్రంథాలు అమూల్యగ్రంథంగా చదివిన వారు అరుదని నా అభిప్రాయం. నేను కూడా చదవని వారిలోనే లెక్క.

పాలు తియ్యగా ఉంటాయని వాటిని చల్లచుక్క వేసి పులియబెట్టి మధించకపోతే నవనీతిం రాదు. ఆ విధంగానే ఏదేనా ఒక శ్రోత త్రోవ ఒక శ్రేణికుడు త్రొక్కితే అందులో నిజానిజం తెలిసికోవాలన్న పరిశీలనా దృష్టి కలిగించి ఆ గ్రంథాలు చదవడానికి ఉత్సాహం కలిగిద్దామని, అవి చదివి వాటి నీతిని గ్రహించటట్టు చేదామని యీ వ్యాసాలు వ్రాసేటందుకు కారణం.

అందుకుగాను ప్రస్తుత యువకహృదయంలో కొన్ని వివాదాంశాల గుఱించి కలిగే సందేహాలు నేను కథావస్తువులుగా ఎన్నుకొన్నాను. అంతే గాని ఆ పవిత్ర గ్రంథాలమీద అనూయతి కల్పించడం గాని, పురాణ పురుషులకు కళంకం లేవడం కాని వా ఉద్దేశం కాదు. నేను చదువుకొన్నది తెక్కువని నాకు తెలుసు. అయినా సాహసించి వ్రాసేను.

ముందు వరుని చూచి తండ్రి కూతుర్ని కనలేడు. అట్లాగే ప్రజాభిప్రాయమును బట్టి వ్యాసకర్త వ్యాసాలు వ్రాయలేడు. ఆ బిడ్డ యిచ్చే అనందంగాని, దుఃఖంగాని ఆ వరుని భాగ్యం. ప్రజాసామాన్యంలో ఒకడికింద లెక్కబెట్టుకొని తన కూతుర్ని చూచి మురిసిపోయే తండ్రిలాగే ప్రతీ వ్యాసకర్తా వ్రాస్తాడు. పాఠకలోకం దాని బాగోగుల స్థనశల్య పరీక్ష చేయక ఆనందించవలసి ఉంటుంది.

ని॥ లింగమూర్తి,

వ్యాసకర్త.

౧. ఆరవనాటి రాత్రి కర్ణుడితో-

“

అమ్మా! కోరి చేపట్టవలసినవాడు భేదించేడు మత్స్య
యంత్రం. నువ్వు ఎంతో అదృష్టవంతురాలివి. పాండవ
మధ్యముని భార్యవయేవు. తగినవరుడు దొరికేడు. సుఖములకు
లోటుండదు. మీరు వెళ్ళవలసిన వేళయింది. అమ్మా!
జాగ్రత్త!” అంటూ సాగనంపుతున్నాడు ద్రౌపదిని, దృపద
మహారాజు. కన్నీటిబొట్లు కప్పిపుచ్చడానికి ముఖము పక్కకు
తిప్పేడు.

“తండ్రీ! మీ ఆశీర్వాదముంటే నాకు చాలు. మీరు
కంట తడిపెట్టుకుంటే నాకు కాళ్ళాడకుండా ఉన్నాయి. వెళ్లి
వస్తాను.” అంటూ సెలవు పుచ్చుకొంది తండ్రీదగ్గర ద్రౌపది.

“నాయనా! ఎండవే డెరుగదు పిల్ల. జాగ్రత్తనుమా!”
అంటూ అర్జునున కప్పగించింది ద్రౌపది తల్లి.

“మీ అమ్మాయి శ్రేయానికి లోటు రానిస్తానా?”
అంటూ అభయ మిచ్చేడు అర్జునుడు.

“అమ్మా! ఈ దినం ఒక అమూల్యమయిన ఫలం
దొరికింది” అన్నాడు అర్జునుడు తల్లికి నమస్కరిస్తూ. “మీ
అన్నదమ్ములు సమంగా పంచుకొండి” అంది ఆశీర్వాదిస్తూ
కుంతీదేవి.

నిశ్చేష్టులై నిలబడ్డారు పాండవు లంతా.

“అత్తా ! నమస్కారము. నీ పుత్రునకు దొరికిన ఫలం నేను.” అంటూ ద్రౌపది కుంతీదేవి కాళ్ళమీద పడ్డది.

కుమారుని నోటంట కథంతా విన్నది కుంతి.

“తెలియక అన్నాను. కాని మాట తిప్పడం పాండు పత్నికి చేతకాదు. మీ ఐదుగురూ ఆ ముద్దుగుమ్మ నేలుకొండి” అన్నది కుంతి. ఇంక మరి గత్యంతరం లేదనుకుంది ద్రుపద రాజ పుత్రి.

“పాండవాగ్రజునకు నమస్కారము!” అంది పాంచాలి మొదటినాడు రాత్రి పడకగదిలో.

దీర్ఘ సుమంగళీభవ ! ద్రుపదరాజపుత్రీ ! నీవు మాయంటికి లక్ష్మీదేవిలాగు ఉన్నావు. నీవు వచ్చిన శుభఘడియలలో మా రాజ్యలక్ష్మి కూడా మాకు వచ్చినట్లుంది. ఆనందానికి లోటుండ దనుకుంటాను.”

“ధర్మనందనా ! నాకొక శంక పుట్టినది. నివృత్తి చెయ్యడానికి తమరు తప్ప నా కింకొకరు కానరాలేదు. అడగమని సెలవా?”

“నీ కా అభ్యంతరం?”

“తనకన్న పిన్నవయస్కుడైన అన్నదమ్ముడు చేపట్టిన యిల్లాలిని పితృసమానుడైన పెద్దన్న స్వీకరించవచ్చునా? అని.”

“ఇందుకు శాస్త్రసమ్మతమైన వాక్యమున్నట్లు నాకు కనిపించలేదు. కాని మాతృవాక్య పాలన ముందు, శాస్త్రోల్లంఘన పాటించతగ్గ తప్పు కాదు.”

“ధర్మవిరుద్ధమైన ఏ కర్మయినా మాతృవాక్య మని

చేయవచ్చున్న మాట?”

“మాతృదేవతే మన ఆరాధనయందు ఆది దేవత. కాబట్టి ఎంతమాత్రము అభ్యంతర ముండదు. ఆ ధర్మాధర్మ విచక్షణ వారిదే కాని మనది కాదు.”

“ఇందుకు లోకం వప్పుకుంటుందా?”

“తల్లికన్న లోకమున్నదా?”

“నా యీ విషయం జారత్వంకింద లెక్కింపబడదా?”

“నువ్వు జారిణికింద కాదు. పరమభాగవత స్త్రీకింద లెక్కింపబడతావు.”

“బహుపతీత్వం అనుభవించినందుకా?”

“పాంచాలీ! నువ్వు పొరబడుతున్నావు.”

“మరి ఎందుకని మీ భావం?”

“ఒక్క మగవానిని చేబట్టి ఆనందంగా గృహస్థ ధర్మాలు పాటించడానికి వాతావరణం కల్పించ ఆసక్తులైన ఆడవారికన్న ఐదుగుర్ని మెప్పించి నువ్వు మెప్పుందగలిగితే శ్లాఘించవలసిన విషయం కాదా?”

“ఆ విషయంలో నాకన్న వేశ్య చాలా ఉన్నతస్థానం లో ఉంటుంది.”

“వేశ్యావృత్తి చేసే ప్రతి యింత్రికీ బ్రహ్మ యీ శక్తి యిస్తాడు.”

“ఇదే ధర్మసూత్రంకింద లెక్కిస్తే యింక అడిగేదేమి టి? లోకంలో పాతివ్రత్యమే ఉండదన్నమాట. జారత్వ మనే మాట అర్థంలేని దవుతుంది.....”

“పొరపాటు, పొరపాటు, నా అర్థం నీవు గ్రహించలేక పోయేవు.....”

“గ్రహించడాని కేమున్నది. మాతృస్థానంలో మాలి న్యం చేరినా తప్పు లేదన్నారు. ఎంతమంది మగవారిని స్వీకరిస్తే అంత ఉన్నతస్థానం వస్తుందన్నారు.”

“కాదు. నువ్వన్నది అన్యగోత్రీయులను స్వీకరించడం.”

“సగోత్రీయు లెంతమంది ఐనా బాధలేదా?”

“మరి సంతానప్రాప్తికోసం నియోగింపబడి వెళ్తుంటుంటే అది జారత్వంకింద చూస్తున్నారా? లేదే. నువ్వు చేసింది యించుమించు అదే విధంగా ఉంటుంది.”

“ఎంత మాటన్నారు! నాకు సంతానం లేకపోతే సరే కాని, సంతానమే కలిగిందంటే మీ ఐదుగురలో అది ఎవరి బీజమని చెప్పుకునేది? ఈ నగుబాటు నాకు రాకుండా ఉంటేనే కాని నే నిచ్చట ఉండను. ఈ విషయ పరిస్థితులనుండి దాటడానికి నా కొక్కటే మార్గం కనిపిస్తున్నది. నేను మా పుట్టింటికి పోయి పునర్వివాహం చేసుకోవడమే.”

“నీకు పితృవాక్యమునందు లక్ష్యము లేదన్నమాట.”

“మానాభిమానాలు వదులుకోమనలేదు మా తండ్రి. మీ మాట వింటే మానానికీ మర్యాదకీ తిలోదకాలు యివ్వా లన్నమాట.”

“మరి నే చెప్పవలసింది లేదు రాకుమారీ.”

“అడగ మరిచేను. మీ రింకా అవివాహితులుగా నున్నారే? ఎందుకు పెండ్లాడలేదు?”

“నాకు ఎవరు పిల్లనిస్తారు పాంచాలీ - నా కంతగా ధనము లేదు. మొదలు ధనాకాంతా లేదు. తరువాత ఈ కారవుల ఒత్తిడివల్ల మావి మా కుండడమే కష్టంగా ఉంటున్నది. పోనీ, బాణం ఎక్కువెట్టి పోరు నలుపుదామంటే అహింస! తలుచుకుంటే గుండె చెరువైపోతుంది. ఇంక చదువా - నాకన్న చదువుకున్నవాళ్లు ఎక్కువమందే ఉన్నారు. ఇంతకూ క్షత్రియ కులంలో చదువు లెక్క చూచేదెవ్వరు? ఏదో అన్నదమ్ములు నలుగురూ నా మాట వినబట్టి కానీ, లేకపోతే నే నొక లెక్కలోవాడినా? ఇలాంటి దౌర్భాగ్యుడికి వివాహ మయే దేలాగు?”

“మీ ధర్మశాస్త్ర మేలాగున్నా యిప్పుడు ఇంకొక్క అనుమాన ముంది, మీ రాగ్రహించకండి.”

“ఆగ్రహమునకు మాత్రము ఆశ్రయ మియ్యలేదు.”

“మీరు ఏ దేవకర్మ ఆచరించవలసివచ్చినా నన్నండగా ఉంచుకుంటారా?”

“లేకపోతే దాంపత్య మేమిటి?”

“అప్పుడు మీకు ధర్మపత్ని నేనా?”

“అందుకు వశిష్టు లున్నారులే.”

“మిమ్మల్ని యింతసేపూ ప్రశ్నించి ఆయాసపెట్టేను.”

“ఆ శ్రమ నాకు నీ మీది అనురాగాన్ని హెచ్చు చేసింది.”

“నిజమేనా?”

“నా హృదయం పరిశీలించగలిగితే చూడు.”

“ఆ నిష్కల్మషహృదయం మీకు కొత్త కాంతి
విస్తున్నది.”

“నువ్వు ప్రేమతో చూస్తున్నావు.”

“మీకు లేనట్టు?”

“నే నలా అనగలనా?”

“వాయునందనులకు నమస్కారములు.”

“మంగళానుభవంతు.” మదవతీ! నాభాగ్య మేమని
పొగడుకునేది.”

“ఎందుకూ? అయ్యాచితంగా దొరికినందుకా?”

“సరిగా ఊహించేవు.”

“మీరు ఈవర కేశ్యంగారచేష్ట చవి చూచినట్టున్నదే?”

“ఔను. నా కొక కొడుకున్నాడు, ఘటోత్కచుడు.”

“పేరేమి టాలాగున్నది?”

“హిడింబి అనే రాక్షసస్త్రీవల్ల కన్నాను.”

“ఔను. మీకు తెగిన దనుకుంటాను.”

“ఏం, నేనంత వికృతంగా కనిపిస్తున్నానా?”

“అందుకు కాదు నేన్నది. మీ శరీర సౌష్ఠ్యమునకు
మానవస్త్రీ లెవరూ తగియుండలేరు. అయితే ఆ హిడింబిని
వెంట తెచ్చుకోలేకపోయేరూ. అప్పుడు పరస్త్రీ లెవరూ
అంతగా మదవశుల్లాగ కనిపించరే.”

“రాక్షసస్త్రీని నావెంట తెచ్చుకోమన్నావు.”

“లేకపోతే మిమ్ముల్ని ఎవరు భరింపగలరు?”

“నువ్వు హాస్యాస కంటున్నావు.”

“దాని మాట కేం గాని, అయూచితంగా వచ్చేనని చులకనగా వాడుకుంటే, మీ వెనుకవారికి పనికిరాకుండా పోతాను.”

“ఏమిటి? అంగపుష్టి ఉంటే మరి బుద్ధిబలం ఉండదనుకుంటున్నావా?”

“మరి నన్ను భార్యగా స్వీకరించడంలో అంతగా అర్థం బోధపడలేదు. మీ అన్నగారికి ఇంకెవ్వరు పిల్ల నివ్వరని విస్పృహ చెంది నన్ను స్వీకరించేరట. ఇంకేవేవో నీతులన్నీ చెప్పేరు. మీరూ అంతేనా?”

“ప్రయత్నిస్తే ఎవ్వరైనా దొరకుదురేమోగాని ఆ ప్రయత్నమే చేయందే?”

“సామెత చెప్పినట్లు మీ రెండుకు ప్రయత్నిస్తారు, ఇలాగున అయూచితంగా దొరుకుతూ ఉంటే..”

“అంతేకాదు. అందులో చిన్న ఇబ్బంది కూడా ఉన్నది, చూడు. కాస్త కండపుష్టి ఉన్నవాణ్ణి వీళ్ళలో నేనే. మరి నేను ఒక తెను పెండ్లాడి ముద్దులుగులుకుతూ కూర్చుంటే—మా లాక్షాగృహం సంగతి వినే ఉంటావు—అలాంటప్పుడు వీళ్ళ గతేం కాను.”

“కేవలం వీళ్ళకొసమే వివాహము మానుకున్నట్లు తేల్చేరు.”

“నువ్వు కాలయాపన చేస్తున్నావు.”

“మరి శ్రమ కలిగించను లెండి.”

“మ న్మనోనాధునకు నమస్కారము.”

“శుభమస్తు! మత్తేభకుంభస్తనీ. నీ ముఖం చూస్తే ఆనంద ముట్టిపడుతున్నది. ఎప్పుడెప్పుడా అని ఆశించిన రాత్రి యిప్పటికి వచ్చినది...”

“చాలు ఈ శుష్కప్రియోక్తులు.”

“ఓహూ! ఏమిటి నా దురదృష్టము కాబోలు. కోపము వచ్చినట్లున్నదే. తెలియజెపితే ఏలైతే సవరణ చేసుకుంటాను. లేకపోతే క్షమాభిక్ష వేడుకుంటాను.”

“పాపం. ఏమీ తెలియనట్లున్నదే. పొరుషము లేని మగవానితో మాట్లాడి ఎందుకూ?”

“ఆ-ద్రాపదీ! ఏమిటన్నావు? ఏమిటా పొరుషహీనమైన పని నేను చేసినది?”

“ఇంకేమి కావాలి. మేటి విలుకా దనిమించుకొని మత్స్యయంత్రము భేదించి కోరి తెచ్చుకున్న భార్యను అన్నదమ్ముల కప్పగించి చేతగాక ఊరుకున్నకంటే పొరుష హీనేమి ఉన్నది?”

“పాంచాలీ, నీవు చెప్పినది నిజమే. నీకు ఇది యిప్పుడే తోచిందా? లేక మా పెద్దన్న గార్ని కూడా ప్రశ్నించేవా?”

“అడిగేను. ఏవేవో నీతులు చెప్పి సమర్థించేరు. సమర్థించరూ మరి. అనాఘాత కుసుమం ఎదురుగుండా ఉంటే ఆఘాతించడానికి ఎన్నేనా చెప్పవచ్చును.”

“ఎంత మాటన్నావు. మా అన్నగారి హృదయం కనిపెట్టలేకపోయే వన్నమాట. ఆయన సమర్థించేరంటే అందులో ధర్మమున్నదన్న మాట.”

“చేసిన తప్పు చేతకానప్పుడు సమర్థిస్తారు. నన్ను మీరంతా సమంగా పంచుకుంటున్నారే. మరి వారుకూడా యిలాగ పెండ్లాడి పంచిపెడితే బాగుండేది.”

“మరి మా అమ్మమాట చెల్లించవద్దా?”

“నే నెందు కనాలి. స్త్రీకి కామాతురణ మెండని నీకు తెలియదో? లోకంకొరకు మాతృస్థానం నిర్మాలిన్యంగా ఉంచడానికి, లోకంలో అల్లకల్లోలం లేకుండా ఉండడానికి, పతివ్రతా నియమాలున్నాయి కాని, కట్టుకున్న పతి జార త్యాని కొప్పకుంటే అంతకన్నా కావలసిన విషయ మేముంటుంది?”

“అబ్బో, నువ్వు నన్ను దహించేస్తున్నావు.”

“పోసింకుండి. ఇబ్బంది అయితే మానేస్తాను.”

“మా తల్లిమాట, మా అన్నగారి సమర్థింపు ఉంటే ప్రాణహానేనా చేస్తాను. ఇంతసేపు చేసిన విశ్వాసాచంద్రో పిపాస ఎక్కువయింది. నీ అధరసుధారసమిస్తే తీరుతుండేమో.”

“అది ఉచ్చిష్టం.”

“పోనీ. ఇటురా.”

“నా కన్యాత్వం చెడింది.”

“ఎంతటి కఠిన హృదయం పేయసీ, నీది. నీ స్వర్గ కోరుతున్న ఈ ప్రతీ అవయవానికి కొంత విశ్రాంతి కలిపించు! ఎంతేనా, నిన్ను నలుగురిలో గెలుచుకున్నాను కానా?”

“నన్ను మీ యిచ్చవచ్చిన రీతి మీరు ఉపయోగించుకోవచ్చు. కాని ఒక్క అనుమాన మున్నది.”

“ఏమిటది?”

“మీ తల్లి మీ అన్నదమ్ము లందరితో నన్ను సమం
గా ఏలుకోమన్నది కదా.”

“ఔను.”

“ఇవాళ ప్రొద్దుట కర్ణుడు ప్రాయోపవేశం చేసుకుంటా
నన్నాడట దుర్యోధనునితో. మీరు విన్నారా?”

“వినలేదు. కాని ఆ మాట మన కెందుకు?”

“అందుకు కారణము నేనేనట.”

“అదెలాగు?”

“తాను మత్స్యయంత్రం బేధించి నను చేపట్టలేకపోయే
నుకదా అంటున్నాడట.”

“చేతగానితనానికి పొరుగుపడ్డ మొందుకు?”

“పోనీ. మీతో వంతుకు పెడితే.”

“ఛా. అదెంతమాత్రం పనికిరాదు. ఇప్పటికైనదే
చాలు.”

“మీ తల్లి కోరికకూ మీ అన్నగారి ధర్మానికి ఎంత
మాత్రం లోటు రాదే. అదీకాక ప్రాణదానం చేసినవా
రొక్కఁడు.”

“దీనినిబట్టి చూడగా నీకు కర్ణునిపై యిష్టమున్నట్లుంది.”

“నే నిందాకా చెప్పిందే అది.”

“మా పెద్దన్నగార్ని అడిగి నీయిష్టమువచ్చిన రీతిని
చెయ్యి. కాని నకుల సహదేవులతో ఈ విధంగా వాదించే
వంటే భయపడతారుసుమా.”

“నా కదంతా తెలుసు.”

“వేగుచుక్క రానున్నది.”

“అలాగునా.”

“అత్తా, నే నీ దినం కర్ణునివద్దకు పోవాలా?”

“అక్కరలేదమ్మా.”

“యుధిష్టిరా! నేను కర్ణునివద్దకు పోతే తప్పా.”

“లేదని నా అభిప్రాయం.”

“సరి, నా కవసరమయినప్పుడే పోతాను.”

౨. నపుంసకునివద్ద నాట్యవిద్యాభ్యాసం

“మహాప్రభూ! నపుంసకు డొకడు దేవరవారి దర్శన సముకొంటుకు ద్వారమువద్ద వేచియున్నాడు” అన్నాడు సేవకు డొకడు దర్బారులో నున్న విరటరాజుతో.

“లోనికి రానీ” అని అనుజ్ఞ యిచ్చాడు విరటరాజు.

“పేరు?”

“బృహన్నల అంబారు”

“ఊరు?”

“యాచకుల కొక వూరేమిటి, మహాప్రభూ!”

“మా దర్బారులోకి రావడమునకు కారణం?”

“నాటకానికి”

“దానీషని చేస్తావా?”

“చిత్తం. నాకు నాట్యంలో నేర్పు ఉన్నది.”

“నాట్యమా?”

“శ్రీవారు చిత్తగిస్తే నా చాతుర్యం చూపిస్తాను”

“ఏదీ?”

“భళీ! నీ సృత్యం అత్యద్భుతముగా వున్నది. సమస్త కుల్యతో ఇంత చతురత ఉన్నవారిని ఇంతవరకు చూడలేదు” అన్నాడు విరటుడు.

“తమరు అభిమాన దృష్టితో చూచారు” అన్నాడు బృహన్నల.

“తండ్రీ! నేను ఇతనివద్ద సృత్యము నేర్చుకోనా?” అంది ఉత్తర—రహస్యముగా తండ్రితో.

“నూ ఉత్తరకుమారికి నాట్యము నేర్పుతావా?”

“ఏలినవారి ఆజ్ఞకు అభ్యంతరమా?”

“అహా! ఏమనుకుంటే యేం లాభం? నా తలిదండ్రులను, మా వంశమర్యాదను, మా కులసంప్రదాయమును మరచుకుంటే గుండె నీరైపోతుంది. నా మగతనము మరుగు పడి, నా వీరత్వము వీధిలో విడిచి, ఆడజాతికి మగజాతికి మధ్య చెందనివారిలో లెక్కింపబడతూ ఆడదానికి నాట్యం నేర్పవలసిన వృత్తి యేర్పడింది. రణరంగంలో బాణ మెక్కుకొట్టి మందలకొలది నైదివీరులను కూలదీయవలసిన ఈ చేతులు

సభికుల మనోరంజకతను అనుసరించి తిప్పవలసి వచ్చింది. ముక్కు-మూసి ముక్కంటిని మెప్పించి పాశుపతమును దెచ్చుకొనిన మనస్సు, సభికుల మనోజాడలు గుర్తించవలసివచ్చింది. ఎవరో రాజకుమారులకు చేతకాని మత్స్యయంత్రమును భేదించిన నా ధనుర్విద్యను దాసుకోవలసి వచ్చింది. ప్రేమతో చూచుకొంటున్న ప్రాసది కీచక ప్రేమ వీక్షణాలకు గురి ఏలే చూస్తూ చేతకాని చనటలాగ పోయిపోవలసిన దినాలు వచ్చాయి. ఇంత హీనతకు ఒప్పుకునేకన్న ఆ అనన్యతనే పుండిపోతే మేలనిపిస్తున్నది. లేదా ఆ కౌరవులమీదకు వెళ్లి నా గాండీవము నన్ను కాపాడకపోతే పాణాలు విడిచిపెట్టాలని ఉంది. అంతేకాని యీ కిష్ట పరిస్థితులలో ఉండాలని లేదు. కాని నాకూ, నా మనోసిద్ధి కూడికీ మధ్య నా పెద్దన్న నిలబడుతున్నాడు. విద్యపరమామర్త్యం పెద్దన్నగారి సత్యవాదతకు తోడ్పడలేకపోతే నా పుట్టుక నిర్దిష్టమే కద” అనుకుంటున్నాడు—బృహన్నల మాపమున నున్న అర్జునుడు.

“బృహన్నలా ! బృహన్నలా !”

“అమ్మా ! ఉత్తరకుమారీ !”

“పాఠం ప్రారంభిద్దామా ?”

“నా అభ్యంతర మెప్పుడూ లేదు, కుమారీ !”

“నర్తనశాలకు పద.”

“నువ్వు నల్లవాటు వేసుకొన్న నాణీ బాగులేదు, బృహన్నలా ! నేను మంచి చీర యిస్తాను, కట్టుకో.”

“వద్దు తల్లీ.”

“నీ ముఖము మోటుగా కనిపిస్తున్నది. ఏదై నా లేపనము రాసుకోకూడదూ?”

“నా కెక్కడివీ?”

“నే నిస్తాను.”

“ఎందుకా శ్రమ.”

“కుమారీ, ఈ చేయి యిలాగు ఉంచు. ఆ వేళ్లు సగము మణచాలి. ఆ కాలి బొట్టన వేలిమీద నిలవాలి. ముఖము వంచాలి. చూడు. దృష్టి అటు మరల్చాలి.”

“కష్టముగా ఉంది బృహన్నలా.”

“అభ్యాసం కూసువిద్యా అన్నారు. మొదట కొంచెం కష్టపడితే గాని ఎలాగు వస్తుందమ్మా?”

“నీకు వచ్చిన విద్యంతా నేర్చుకోవాలని ఉంది. కాని యీ కష్టము చూస్తే చాలనిపిస్తున్నది. రేపు యింత కష్టం ఉండ దనుకుంటాను?”

“రెండు చేతులూ నడు మ్మిద వుంచు. కాళ్ళతో గిరగిర తిరగాలి.”

“ఇంత పెద్ద చీరతో తిరగడం కష్టంగా వుంటుంది. వల్లెవాటు వేసికొని వస్తా నుండు.”

“బృహన్నలా ! ఈ కొంగు సమంగా రాలేదు. సమంగా సర్దిపెట్టు.”

“దాదిదగ్గరకు వెళ్లు తల్లీ!”

“నువ్వు సర్దితేనే నాట్యాని కనుకూలంగా ఉంటుంది.”

“అబ్బే, దాది సర్దితేనే బాగుంటుంది.”

“అలా క్కాదు. నువ్వే సర్దాలి.”

“ఈ బృహన్నల తీరుతో కొంత రహస్య మున్నట్లుంది. నా చెంది రావడానికి జంతు, నన్ను తాళడానికి బిడియం, ఈ రెండిటికీ కారణం తెలియకుండా ఉంది. దీని అంతా చూడాలి. అదీగాక బృహన్నలలో నాకు కొత్త ఉత్సాహము కలిగించ గల శక్తి ఉన్నది. ఇదివరకు మా దర్బారులో నాట్యంచేసిన ఏ సర్తకీ సర్తకులలోనూ యింత మాధుర్యం కనిపించలేదు. బృహన్నల ముఖవర్చస్సు నాకు ఆనందాన్ని యిస్తూ నన్ను ట్టుగా సూచిస్తూ ఉన్నది. కాని దేనికి కారణం గొచరించ కుండా ఉన్నది.”

“చూడు ఉత్తమకుమారీ! ఇలా వెనక్కు వెనక్కు వంగాలి. ఊపిరి విగబట్టాలి. తరువాత చేతు లీ విధంగా ఉండాలి.”

“అబ్బా, నాకు వద్దు బృహన్నలా! నేను పడిపోతా నేమోనని భయం వేస్తున్నది.”

“ఇది చాలా చక్కటి భంగిమం. ఇది నేర్చుకోకపోతే యిన్నాళ్లు నేర్చుకొన్నది వ్యర్థం.”

“నే పడితే చూడాలని ఉంది కాబోలు?”

“భయం లేదు. పడకుండా పట్టుకుంటానులే.”

“పట్టుకో మఱి...నీ చేతులు తగిలితే ఒక వింతగా ఉంది.”

“ఎంచేతనో?”

“నాకు తెలియదు. కాని ఆ నాట్యముకన్నా నీ చేతుల్లో యీలాగు ఉందా మనిపిస్తున్నది.”

“పిచ్చి తల్లీ.”

“నువ్వు నడుమీద, వక్షస్థలంమీద అలా చెయ్యివేసి ఉంచు. నాట్యం తరువాత నేర్చుకుంటాను.”

“నీకోర్కె వెంటిగా ఉంది తల్లీ.”

“నేను నీకు శిష్యురాలను కదా. తల్లీ అంటావేమీ?”

“రారాజు కూతురవు.”

“విద్యలో సంఘభేదం లెక్కిస్తారా?”

“వాద నెందుకు కుమారీ? పోనీ. కుమారీ అని పిలవనా?”

“వద్దు. ‘ఉత్తరా’ అని పిలు.”

“ఈ ఉత్తర విషయం చూడగా చూడగా విషమించేటట్టుంది. ఈ పరిస్థితులలోనుంచి తప్పకునేటట్టు చేయాలి. పరివారస్వర్గ నాకు కష్టంగానే ఉంది. దగ్గరనున్న చౌపది నేయేలుకోలేని స్థితి నాది. ఉత్తర నాదగ్గరకు వచ్చినప్పుడల్లా ఒడలు వాచుకోడానికి వీలులేక అసమానసౌందర్యం వెదజల్లుతున్నది. ఇందుని ఆహ్వానముమీద స్వర్గలోకము వెళ్లి ఉత్తరసి ప్రేమభిక్ష వేడినప్పుడు నిగ్రహించుకొచ్చాను. కాని

ఇప్పుడు మన స్పృశకట్టడానికి చాలా ప్రయత్నం కావలసి వస్తున్నది. నా అన్నదమ్ములు, భార్యకూడా ఈ నా ఏకాంతవాసం చూసి నన్ననుమానిస్తున్నారేమో కూడా. కానీ, అన్నింటికీ ఆ భగవంతుడే ఉన్నాడు.”

“ఈదినము నాకు నాగబంధము నేర్పు బృహన్నలా.”

“అలాగే. నవనాళ్లు పంచి చెయ్యాలి ఆ నృత్యం.”

“నువ్వు నాకు అండగా ఉంటావు కదూ.”

“ఐనా కొంత కష్టమే.”

“నీ చేతులతో నువ్వు పట్టుకుంటే సాధ్యము కాని నాట్యం లేదు.”

“న న్నుట్టినే పొగడుతున్నా వనుకుంటాను.”

“లేదు బృహన్నలా ! నువ్వు నపుంసకుడవై నా సర్వవేళలా నీ ముఖం చూడాలనీ, నీతో ఆడుతూ పాడుతూ ఉండాలనీ, నువ్వు నన్ను పట్టుకొని త్రిష్పతాఉంటే అందులో ఉన్న సుఖం అనుభవిద్దామనీ ఉంటుంది. మా తండ్రి నడిగి నీవద్ద నాట్యం నేర్చుకోవడమేకాక నా సొంత పరిచారికకింద నియమించుకొని నామందిరంలో ఉంచుకోవాలని ఉంది.నిజం.”

“నామీద చాలా అభిమాన మున్నదన్నమాట.”

“నాకొక చిన్న ఊహ పుట్టింది, బృహన్నలా !”

“ఏమి టది !”

“నిన్ను ఒక వీరాధివీరుని వేషం వేయించి నా తండ్రికి చూపిద్దామని.”

“నన్నా ! నలుగురూ నవ్వరూ.”

“పోనీ. నేను చూద్దామని.”

“ఇంకా కొన్ని దినాలు పోనీ.”

“నీ గొంతుకలో గానములో వుండవలసిన మాధుర్యములేన్న వీరునిలో వుండవలసిన ధాటీ ఎక్కువగా ఉంది.”

“అది నేను తెలిసికొనలేను.”

“నీ కళ్ళలో నేనాధిపత్యం ఉట్టిపడుతున్నది.”

“ఔను కాబోలు.”

“నీ శరీరము వీరుని శరీరమని చెప్పకనే చెప్పతున్నది.”

“కాని నేను నపుంసకుడనే.”

“నేను నమ్మలేకున్నాను.”

“పోరుషమున్న మగవాడేవడేనా నపుంసకుడ నంటాడా? అడదానికి నాట్యం నేర్పుతాడా?”

“ఏదేనా కారణముండవచ్చు.”

“వాదనలలో కాలయాపన చేస్తున్నా మనుకుంటాను. నాట్యానికి వేళయింది.”

“నా దగ్గర ఏదో రహస్యం కప్పిపుచ్చుతున్నావు.”

“కాలం వృధా వ్యయపరిస్తే మీ తండ్రిగారు కోపగిస్తారు.”

“నీ రహస్యం చెప్పితీరాలి. లేకపోతే నేను నాట్యం నేర్చుకోను. మా తండ్రితో చెప్పి...”

“ఈ మొండితన మేమిటి ఉత్తరా.”

“మొదట మొండితనం నీది!”

“నాకు కొన్ని దినాలు గడు వియ్యి. నీ కోర్కె నెరవేరుస్తాను.”

“నువ్వు రేపు పురుషవేషం వేసుకొని రావాలి.”
“సరే.”

“నువ్వు నపుంసకుడ వని యిన్నాల్లా అబద్ధమాడుతున్నావా లేదా. పుంస్త్యము లేని వారికి వేషము తగుతుందంటే నే నమ్ముతానా? నువ్వెవ్వడవో రాజపుత్రుడవయి ఉండాలి. ఏదో కారణాంతరమువల్ల వేషమువేసి నా కీ నాట్యం నేర్పుతూ ఉండాలి. నిజం నాదగ్గర దాచిపుచ్చుతున్నావు. నిన్నీ పురుషవేషములో చూచినవా అందరికీ నీ ముఖవర్చస్సు నీ పూర్వ స్థితిని వర్ణించి చెప్పుతున్నది. నువ్వు నన్నింక మోసగించవద్దు. రహస్యం విప్పి చెప్పాలి.”

“నీ ఊహ నిజమే.”

“నువ్వెవరివో చెప్పు. తగిన కారణముంటే నీ రహస్యం దాచుతాను. లేకపోతే మా తండ్రితో చెప్పవలసివస్తుంది. నీ వింత సిగ్గుమాలి ఆడవారిలో అప్పవై కూర్చున్నా క్షత్రియ కుల రాణివాసంలో పరాయి మగవానిని ఉంచడం ఎంత నగుబాటు. మా వంశాని కంతటికీ కళంక మన్నమాట.”

“నేను ప్రతిజ్ఞ లచేత కట్టుబడి ఉన్నాను.”

“మోసము చేసి రాణివాసములో ప్రవేశించమని ప్రతిజ్ఞలు బోధించినవి కాబోలు.”

“అదే ప్రతిజ్ఞ. దానినే అజాతవాస మంటారు.”

“మోసము చేయుటకు ప్రతిజ్ఞా: అజాతవాసము పొందుపుత్రులకు గాక. ఆ, ఆ, అదే మఱి. జాపకము వచ్చింది. ఈ మధ్య పాండవ మధ్యముని చిత్రము చూచాను. ఆ పోలికలు నీతో సరిపోలుతున్నవి. నిశ్చయం. నిశ్చయం. నీవు అర్జునుడవే. సందేహం లేదు. అర్జునా! ఇక నీ వేషము చాలించు. నా మనస్సు స్థిమితం తప్పినది.

“ఉత్తరా! ఉత్తరా!”

“దగ్గరకు రాకు అర్జునా!”

“ఉత్తరా! ఇంకొక పక్ష మజాతవాస మున్నది. నన్ను కాపాడవూ?... ఈ రహస్యము ఈ రెండు వారాలు కప్పిపెడితే నీవు చేసే గురుశుశ్రూషకు తగిన ఫలం అనుకుంటాను. గురుభిక్షు యిచ్చిన ట్టవుతుంది.”

“నీ చిత్రము చూచినప్పు డెన్నెన్నోమారు అనుకున్నాను అర్జునా, నిన్ను వివాహ మాడుదా మని. అందుకొప్పుకోవూ?”

“నువ్వు వయసుచేత, విద్యచేత కూతురితో సమానురాలివి. ఎలా వివాహ మాడేది? నాకు అభిమన్యుడనే కొడుకున్నాడు. వానిని పెండ్లాడి నా చెంత నుండువుగాని.”

“సరి. నీ రహస్యాని కభ్యంతరం లేదు. నీ నపుంసక పేషాని కంతకన్నా. ఇంక నేను వెళుతాను. నాట్యాని కింక నీదగ్గరకు రానులే.”

“మహాప్రభూ! కౌరవులు గోగ్రహణము చేసుకొని

పోతున్నారు.” అని మనవి చేసేడు సేవకుడు పిరటరాజుతో.
 “తండ్రీ! నేను వెళ్లి ఆపుతాను” అన్నాడు ఉత్తర
 కుమారుడు.

“బృహన్నలకు అశ్వహృదయం తెలుసు, అన్నకు
 సారథిగా పంపు తండ్రీ!” అంది ఉత్తర.

“ఛీ. నపుంసకుణ్ణా?” అన్నాడు విరటుడు.

“నా కొద్దు.” అన్నాడు ఉత్తరకుమారుడు.

“పంపు తండ్రీ. తరవాత తెలుస్తుంది” అంది ఉత్తర.

“తండ్రీ, బృహన్నల నపుంసకుడుకాదు. అర్జునుడు” అన్నా
 డు విజయసూచకమైన మందహాసంతో ఉత్తర కుమారుడు.

“పాండవు లేవురూ దృశద రాజపుత్రీ, అజ్ఞాతవాసము
 మన ప్రాసాదమందే గడిపివున్నారు.” అని అంది ఉత్తర
 సగర్వంగా.

“భాగ్యమంటే నాదే.” అన్నాడు విరటుడు.

3. సీతా రాములకు మళ్ళీ వనవాసము

అయోధ్య ప్రవేశించు ముందు ఘడియలలో, లక్ష్మణునితో
 శ్రీరాముడు—

“లక్ష్మణా! నీ సహాయం లేకపోతే నా యీ వనవా
 సం ఎంతో కష్టతరమాను సుమా! నీవు చేసిన సేవ వర్ణనా

తీర్తిమైనది. నీ త్యాగం శాశ్వతమైనది. మనం అయోధ్య దగ్గరకు వస్తున్నాం. తిరిగి వస్తామో లేదో అనుకున్నాను. అదిగో అయోధ్యాపుర నివాసులు మనల్ని ఎదుర్కొనేందుకే వస్తూన్నట్లుంది.

“ఇంక మన స్వేచ్ఛ శృంఖలాబద్ధమైనది. గత కాలం లో నాకు చేసిన సహాయముకన్న యిటుపైని నువు ఎక్కువ సహాయం చేయవలసి వుంటుంది. రాజ్యం ప్రజాస్వామికము. ప్రజల శ్రేయస్సే రాజు శ్రేయస్సు. కాబట్టి బహుప్రమత్తుడవై లోపాలు కనిపెట్టి తెలియచేస్తూ ఉండాలి, లక్ష్మణా.”

లక్ష్మణుడు-[ఉత్సాహపూర్వకంగా]:—“మిమ్ములను రాజుగ, దైవముగ భావించి మీకు మారు మీ పాదుకలను నిల్పి నిష్పక్షపాతకముగ వేనోళ్ల మన్ననల పొందుతూ రాజ్య తంత్ర ప్రవీణుడని లెక్కింపబడుతూ ఉన్న భరతుడు మీకు చేదోడు వాదోడుగ నుండ, పితృశుల్కుడు రాజ్యశాస్త్రవేత్త అయిన సుమంతుడు మీకు మంత్రియైయుండ, లోపాలొస్తాయన్న భయం మీ కెందు కన్నయ్యా.”

శ్రీరాముడు:—కాదు లక్ష్మణా, వారికి నాయందు-ఈ యెడబాటువల్ల—నీ కుండే చను వుండకపోవచ్చు. అదీ గాక, భక్తిచేతను భయముచేతను నాతో నిర్మోగమాటముగ చెప్పలేక పోవచ్చును. అందుచేత రాజ్యంలో అరాచకము జరిగిపోవచ్చు. అందుకోసమని నీ కింతగా చెప్పవలసివచ్చింది.

నీత - [మందహాసంతో]:—ప్రియా! మొన్న మొన్న మీ నిర్మోగముచేత కలిగిన వేదన. యింకా చల్లారనేలేదు.

మీరు మీ రాజ్యపాలనమందు ములిగి, నన్ను మరుస్తా
రేమో అని....

“జానకీ ! రాజు ప్రజాపరిపాలకుడు, ప్రజా సేవకుడు.”

“కాని మీపై నాకు సగ మధికార ముంది, తెలు
సునా !”

“రాజ్యపాలనమందు కళంక మొస్తే ఆ నగుబాటునందు
కూడా సగపాలు నీదే సుమా !”

“ఎంతటి మాటకారులు !”

“రా-జ-నీ-తి.”

[అరణ్యవాసానంతరమున అయోధ్య చేరిననాడు,
రాత్రి పడక గదిలో ఊర్చైతఱ్ఱ]

లక్ష్మణుడు:—ఈ రాత్రి ఒక పర్వందినంలా గున్నది
ఊర్చిళా.

ఊర్చిళ:—మానవ్రలు ప్రకృతి చేతిలో కీలుబొమ్మలు.

“జేను ప్రేయసీ. ఇన్నాళ్లు నేను వనవాసంలో గడపిన
రోజులు స్వప్నప్రాయంగా ఉన్నాయి.

“ఉపవాసానంతరమున భోజనము రుచిగా వుంటుం
దిగా, మరి.”

“నీ వదనం చూస్తేనే చాలు ఆనందానికి.”

“పాపం! కూరలు తిని, నారలు కట్టి ఎన్నెన్ని....”

“ఆ వాతావరణం నా కొక విధంగా ఉపకారమే
చేసిందనుకొ. లేకపోతే ఏదో కోర్కె రేకెత్తి నా బ్రహ్మ
చర్య దీక్షకు భంగం తెచ్చేదేమో.”

“ఆ దినాలు స్ఫురణకు తెచ్చి మీ మనస్సు కష్ట
పెట్టను కాబోలు.”

“లేదు. అటువంటి మహదానంద ఘడియలు జాపకము
తెచ్చి మరింత ఆనందం కూర్చావు.”

“మరి నాకు వంతు పెట్టారు కారేం, ఆ ఆనందంలా?”

[అంటూ ఉన్న ఊర్మిళ ముఖంలో కొన్ని కొత్త
సూచనలు కనిపించేయి లక్ష్మణునకు.]

లక్ష్మణుడు-[దీనంగా]:—ఏమి ఊర్మిళా! నీ ముఖ
పద్మ మేలకో వాడినట్లున్నది.

“ఆ!”

“చెప్పవూ?”

“నాలో ఉన్నది అసూయత. కోర్కె కాదు చెప్ప
డానికి.”

“అసూయతా? నీవు ఉదార స్వభావురాలవు. మహా
సాధ్వి సీతామతల్లికి చెల్లెలివి. నీ హృదయంలోనూ అసూ
యకు తావున్నదా?”

“స్త్రీహృదయం” అంది ఊర్మిళ, కర్కశంగా.

“నీ ఉద్దేశం చెపితే బాధ కొంచెం తగ్గుతుందేమో?”

“నా ఉద్దేశం సఫలం కావడానికి ప్రయత్నిస్తారా?”

“అందుకే అన్నాను నువ్వు ఉదారస్వభావురాల నని.
నువ్వు నన్ను తప్పక చెయ్యమనలేదే. మానవయత్నం మాత్ర
మే ఆశించావు. అందుకు అభ్యంతరమా? నీ హృదయా
వేదన తగ్గడాని కేదేనా చేస్తాను.”

“విదప విచారిస్తే లాభము లేదు.”

“విచార మెందుకు?”

“ప్రేమ పరిణామం అలాగు ఉండాలి.”

(తనలో) “విస్ఫాటిత ప్రయావదన పంకజమున మృత్యుదేవత ఆకారము కనిపిస్తూ ఉన్నది.”

“ఆ కికారణ్యంలో ఆ భయంకర వాతావరణం, ఆ భోజనం మీ బ్రహ్మచర్య దీక్షకు దోహద మిచ్చిందంటారే. ఇక్కడ నా స్థితి ఒక్కనాడేనా మీ మనస్సులోకి వచ్చిందీ?”

“ఉత్తర తుణం నేను అయోధ్యకు బయలుదేరవలసి ఉండేది.”

“చక్కటి ఊహ మీది. ఇచ్చటి వాతావరణం ఈ కోర్కెలకు కారణం అని ఒప్పుకుంటున్నారు.”

“ఔను. అయితే, ఈ అనవసర తర్క మెందుకు?”

“మతి నేనూ ఇన్నాళ్ళూ బ్రహ్మచర్య దీక్షలోనే ఉన్నాను కదా?”

“ఎవరు కాదన్నారు?”

“మతి కష్టతరమైంది నా దీక్షా? మీదా?”

“నీదే.”

“మనుగుడుపులై న మరునాడే మీ రా వనాంతరాలకు వెళ్ళిపోయేరే. మీ దేహం ఆ దేశాటనమువలన సడలినట్లున్నది. నే నా? నవయావనోపేతను.....”

“ఇదేనా నీ కోర్కె? భగవంతుని కృప ఉండాలి.”

“ఇంతమాత్రమే కాదు.”

“చెప్పి నా ముద్దు తీర్చువా?”

“నా బ్రహ్మచర్యము పగ సాధించమని బోధిస్తున్నది.”

“నామీద నే? నన్నిక్కడ విడిచిపెట్టి నీ వొక్కతెవ్రా
వనవాసంతో ఏలాగుంటావు?”

“అదికాదు నా కోరిక. మీ బుద్ధికుశలతే మిమ్ములను
నంచించింది. నేను వెళ్లను. శ్రీరాము డడవికి వెళ్ళాలి.”

“హాహోస్మి. శ్రీరాముడు మల్లి అరణ్యానికి వెళ్ళాలి?
వెళితే నీ అసూయత తీరుతుందీ? నువు పరియూచకం చేస్తు
న్నావు. కాని...”

“పరియూచకం కాదు.”

— “శ్రీహరీ! శ్రీహరీ! నాకు మతి పోతున్నది. నా ఇం
దియాలు స్వాధీనం తప్పవున్నాయి. ఎంచేతనో?”

“భ్రమ.”

“నా సితికి కాదు. నీ కోర్కెకు.”

“పగ. నా కష్టం నీతకు తెలిసిరావాలి. తల్లి పంపున
తండ్రిమాటలు నిలబెట్టడానికి అడవులకు వెళితే తానూ మగ
నితో పోయి కులుకుతూ కూర్చోడానికి మీరు చేసిన సాయం,
అందులో ఇమిడివున్న నా బాధ కాస్తంతయినా తెలుసు
కుందీ?

“మిత్రోటి నన్నూ తీసుకొనివెళితే ఈ చాకిరీకి
తోటాస్తుందనే కదూ విడిచిపెట్టి వెళ్లిపోయారు. నేనూ
మీరూడా ఉంటే ఆ లంకాకాండ అంతా జరిగేది కాదే?”

“పొరబడుతున్నావు ప్రేయసీ.”

“నేనుకాదు పొరబడడం, మీరే. తెల్లకంటే ఎక్కువగా పూజించిన మీకు ఆమె మీమర్యాదా ఏం దక్కించింది ? ఆ మాయలేడి చచ్చి కేకపెట్టినప్పుడు మీరు వెళ్ళకపోతే, యింతటి మహాసాధ్వీ మీ హృదయం కనిపెట్టలేక ఎన్నెన్ని తిట్టించి. మీరు గీచిన గీటు దాటి ఆ మాయ రక్కసుని వలలో పడి తుదకు పతికి అనుమానము పుట్టించి అగ్నిపరీక్షతో కదా బయటకు వచ్చింది.”

“దేవీ ! ఆమె ఆడిన దుర్భాషలన్నీ భర్తపై వుండే ప్రేమచేతనేగానీ.....”

“అంతమాత్రానికే వెళ్తామిపోయింది కదా, యిల్లాలు. మఱి, నే పడ్డ వేదనో.”

“ఎవరు కాదన్నారు ?”

“అదే అనుభవానికి తీసుకురావాలి.”

“నీది బొత్తిగా మూర్ఖపు పట్టులాగుండే !”

“మిమ్మల్ని చెయ్యమన్నది ప్రయత్నమే కదూ !”

“శ్రీరాముని అడవులలోకి వెళ్ళమంటే మఱి ఈ భూభారం భరించే దెవరు ?”

“భరతుడు లేడా, మీరు లేరా ?”

“సర్వరాజ్యాధిపత్యము చేపట్టమని కన్నతల్లి సంపాదించి యిస్తే కత్తిదూసిన భరతుడూ, అన్న నే దైవముగా చూచుకుంటున్న నేనూ రాముని కాదని రాజ్య మేలడమా ? ఇంతకూ, శ్రీరాముడు మల్లీ అరణ్యాలకు వెళితే రాజ్యములో విప్లవం పుట్టుకురాదూ ?”

“అప్పుడు రాని విప్లవం ఇప్పుడేందుకు వస్తుంది?”

“అప్పుడు తగిన కారణముంది. పితృవాక్య పరిపాలన కోసమని అరణ్యవాసం చేసేడు శ్రీరాముడు.”

“ఐతే మీరు ఆడిన మాట నిలబెట్టుకో లేరన్నమాట.”

“నీ కోర్కె సభ్యతగా లేదు.”

“సభ్యతో అసభ్యతో జరిగి తీరవలసిందే. నా మనస్సు కోరుతున్నది. నాకు సీతారాముల వియోగం కావాలి. శ్రీరాముడు వెళ్లడం అంత కష్టమయితే. సీతనై నా పంపి నా మాట చెల్లించండి. లేదా, నన్ను నా దారిని విడచిపెట్టండి.”

“ఛీ పో. నా ప్రాణం ఇమ్మన్నా యింతకంటే ఆనందంగా యిచ్చేవాడను. నన్ను పొమ్మన్నా మళ్ళీ అడవులలోకి పోయేవాడిని. అంతేకాని, యిదంతమాత్రం జరిగే పనికాదు. అలాకం నన్ను మాట నిలబెట్టుకో లేనివాడిగా లెక్కిస్తే లెక్కించుకోని. కావలిస్తే నువ్వు నీ యిష్టం వచ్చిన రీతిని పొందు. దీనికేనా సహిస్తాను. కాని, నీ కోరిక మాత్రం నాకు సమ్మతం కాదు.”

“మీ అన్నగారు సీత ముద్దు చెల్లించలేదూ? మీరు నా మాట త్రోసిపుచ్చేరు. ఇదే మీకూ మీ అన్నకూ ఉండుకున్న భేదం.”

“సరి. ఇంక చాలించు.”

“మహాప్రభూ! లక్ష్మణులవారి శయనగృహంలో రాత్రి యేదో రణగొణధ్వని అవుతున్నట్టున్నది.” అన్నాడు చారుడోపమ శ్రీరామునితో.

శ్రీరాముడు:—“సరి, నువ్వు వెళ్లు.”

లక్ష్మణుడు:—“అన్నా, సమస్తే!”

శ్రీరాముడు:—“శుభమస్తు. లక్ష్మణా! నాతో వనవాసము చేసిన యీ పదునాలుగేండ్లూ నిద్ర లేకపోయినా, నీ కష్టబాధలేదే, ఈ రోజున ఇంత ఎఱ్ఱబడి ఉన్నావేం? నీ ముఖం చూస్తే హృదయంలో ఏదో ఆందోళన తాండవిస్తూ ఉన్నట్లుంది.”

“లేదండి, అన్నయ్యా.”

“అన్యతం పలుకుతున్నావు.”

“మిమ్మల్ని చూసి మరోమాట నోట రాకుండా ఉంది. ఇలాటి సరిగా నిద్రర పట్టలేదు.”

“అంతే కాదు.”

“ఉర్రేళ్ళ.....”

“ఆ? ఏం?”

“చె-ప్ప-లే-ను.”

“నాతో చెప్పడానికి భయపడతావేం? నాన్నగారు దివి కేగి, యీ భూ భారమంతా నామీద మోపేరు. ఈ గృహశలతలే నేను తెలుసుకోలేకపోతే విశాలరాజ్యంలో జరిగే విచిత్ర సంఘట్టనలన్నీ తెలిసికొని రాజ్య మేలడం ఎట్లా?”

“మితో చెప్పి మనస్సుకి బాధ కల్గించుటకంటే నే నాత్మహత్య చేసుకోవడం మేలు. అట్లా చేస్తా.”

“అది నీకు తగిన పని కాదు. వంశాని కంతటికీ కళం

కం. ఏదో స్వల్పమైన గృహ చ్ఛిద్రం తెచ్చుకొని లక్ష్మణుడు ఆత్మహత్య చేసుకుంటే రాముడెందుకు రాజ్యమేలడం అనదూ లోకం? చెప్పు. చెప్పక తప్పదు.”

“శాసిస్తున్నా రన్నమాట?”

“అహా!”

“మీ మరదలి బ్రహ్మచర్యం పగ సాధించమని బోధిస్తున్నదట.”

“నహజమే. స్త్రీహృదయం పరిపరి పోకడ పోతుంది. ఈ కోపం పోయిన తరువాత ప్రేమ అనుభవనీయంగా ఉంటుంది. ఓపికపట్టు లక్ష్మణా.”

“ఆమె పడ్డ వేదన మీకు తెలియాలట—”

“సీత రావణలంకలో ఉన్నప్పుడు నేనూ సీతా అనుభవించేమని చెప్పలేదూ?”

“అది చాలదట.”

“ఇంకా ఏం చేయమని ఆమె కోర్కె?”

“మీరు వనవాసం వెళితే సీతాదేవి ఈ అయోధ్యా వాతావరణంలో ఉండి...”

“ఆ మాత్రం ముద్దు చెల్లించుతానని చెప్పలేక పొయ్యారా? అరణ్యవాసం నాకు యిచ్చిన సుఖం ఇక్కడ లేనేలేదు. వెళ్లి ఊర్మిళతో చెప్పు. నేను సుమంతుని పిలిపించి చెబుతాను.”

“నువ్వు మళ్ళీ అడవులలోనికి వెళితే మాలో యీ భూభారం భరింపగలవారు లేరు. విప్లవాన్ని ఆపలేము. అదు

గో, సుమంతుడే వస్తున్నట్లున్నాడు. సరివన ఆలోచన చెప్పగలడేమో.”

సుమంతుడు:—స్వాభాములకు సమస్కారం.

“సుమంతా సమయానికే వచ్చేవు.”

“ఏమి స్వామీ, విశేషం?”

శ్రీరాముడు:—“ఊర్రెళ్ళ బ్రహ్మచర్యం పగ సాధించమని కోరుతున్నదట.”

సుమంతుడు:—“మళ్ళీ తమకు అరణ్యవాసమా?”

లక్ష్మణుడు:—అదే తప్పించాలి.”

సుమంతుడు:—“సీతా దేవిని మునివల్లెకు దిగబెడితే?”

అన్నాడు.

శ్రీరాముడు:—“బాగు, సుమంతా బాగు.”

సుమంతుడు:—“పత్నీ వియోగ దుఃఖమువల్ల రాజ్యాధిపత్యం...”

శ్రీరాముడు:—సన్న శంకిస్తున్నా రన్నమాట.”

లక్ష్మణుడు:—“కాదు.”

సుమంతుడు:—“లేదు.”

“భయంకర మృగాలతో కూడుకొని నిర్మానుష్యంగా ఉన్నా, మన మున్న అడవులు! ఎంతో మనోహరంగా కనిపించేవి. ఎంతో సుఖమిచ్చేవి కదు, నాథా!” అంది దహ్మది సీత శ్రీరామునితో.

శ్రీరాముడు:—నువ్వు నిజం చెబుతున్నావు. మళ్ళీ

కొన్నాళ్లుండాలని కోరిక లేదుకదా?

సీత:—వాస్తవమే, చెప్పవలసివస్తే నాకు ఉండిపోయిన కోరిక అదొక్కటే.

శ్రీరాముడు:—నీ కోర్కె యీడేరుతుందిలే.

సీత:—మిమ్మల్ని విడిచి ఉండలేను. అనుజ్ఞ అయిదే ఒకసారి చూచి వస్తాను.

శ్రీరాముడు:—లక్ష్మణుడు తీసికొని వెళతాడులే.

సీత:—[అడవిలో] లక్ష్మణా, మన పూర్వ దినాలు

జాపకము వస్తున్నాయి కదూ?”

“ఔను తల్లీ”

“అదేమిటి లక్ష్మణా! నన్ను విడిచి రథము మళ్లిస్తున్నావు.”

“నన్నడగ్గు తల్లీ.”

“చెప్పక తీరదు.”

“ఊరిలో ఒక చాకలి మీ లంకావాసం లెక్కిస్తూ దుర్భాష లాడాడట. అందుకు మిమ్మల్ని యిచ్చట విడిచిపెట్టి రమ్మని...”

“నిజమే?”

“అవును.”

“పురుషులు కర్కశ హృదయులు.”

[ఏడుపు కళ్ళతో, అన్యతం పలికానన్న బాధతో

తిరిగి వచ్చేడు లక్ష్మణుడు.]

శ్రీరాముని శతకం

౪. రాముడి రాజ్యం - భరతుడి పట్టం

వైమరుగా కూర్చున్న అమాత్యపుంగవుడు అగు సుమంతా
నితో దశరథుడు :

“సుమంతా, నాకు వయస్సు మల్లించి. రాజ్యపాలనా
కాంక్ష తగ్గింది. సుపుత్రులు నలుగురున్నారే కదా. ఈ
రాజ్యభారం వారిపై మోపి యింక విరమిద్దామని వుంది.
నా భుజబలంవల్ల సంపాదించిన రాజ్యం నువ్వు కాపాడాలి.
శ్రీరాముడు చిన్నవాడవు.”

“సార్వభౌమా, మీ కోర్కె సమంజసమే. పుత్రు
లతో ఒకరిని పట్టాభిషిక్తుల జేసి తమరు విరమించండి.”

“నీ పలుకులలో ఏదో ద్వంద్వార్థం కనిపిస్తున్నది,
సుమంతా. నా కుమారులలో ఒకరిని అని చెప్పక శ్రీరాముని
పేరు చెప్పివుంటే ఆనందభరితుణ్ణి అయ్యేవాడినే. శ్రీరాము
నిపై నాకున్న నమ్మకము నీకు లేనట్లుంది?”

“ప్రభువులు సరిగా పసికట్టారు.”

“మఱివర్ని మూర్ధాభిషిక్తుల్ని చెయ్యమని నీకోర్కె.”

“శ్రీరాముని మించిన మేటి, భరతుడు అని ప్రజాభి
ప్రాయము.”

“సకారణమా?”

“పామరజనాభిప్రాయము అకారణమై వుండదు.”

“ఇందుకు సాక్ష్యమున్నదా?”

“అది శ్రీవారే కనుక్కొనవచ్చు.”

“ఏవిధంగా?”

“రాజనీతియందు, పరిపాలనా జ్ఞానమందు ప్రశ్నించి చూచుకొంటే సరి.”

“నీ నమ్మకముకూడా అదేనా?”

“తమ తరువాత రాజ్యనిర్వహణయందు శ్రీరాముని కంటే భరతుడే మే లనిపించును.”

“నీ అభిప్రాయమునకు గారణము?”

“శ్రీరాముడు కేవలము కరుణామయుడు. అవతార పురుషుడు. ఇహలోక సంబంధి కాడు.....”

“మానవాతీతమైన శక్తి ఉండంటున్నావు కదా.”

“కాని రాజ్యపాలనకు తగిన విద్యయందు మనము శ్రీరాముని ప్రవేశపెట్టలేదే.”

“శ్రీరాముడు పరిచయమాత్రమున గ్రహింపలేనంతటి మూఢుడా?

“అలా గంటినా? శ్రీరాముడు నిష్కాముడు.”

“రాజ్యము వద్దంటాడా?”

“తమరే అడిగి తెలుసుకోవాలి.”

“అయితే భరతుడు రాజనీతి నేర్చుకున్నాడా?

“కేకయ సార్వభౌముడు తమకు భరతునియందున్న నిరాదరణ చూసి నేర్పించే నని నా అభిప్రాయము.”

“అది యెచ్చటనైన ద్యోతక మైనదా?”

“కా కేమి.”

“నీకు శ్రీరాముడు రాజ్యాభిషిక్తుడగుట యిష్టము లేదన్నమాట.”

“తమ తదనంతరము కొన్నాళ్లు భరతునివంటి వారు రాజ్యపాలన సాగిస్తే బంగారానికి వన్నె తెచ్చినట్లుంటుంది.”

“నేను శ్రీరామునికే పట్టాభిషేకము చేస్తాను.”

“తమ దయ.”

“నాయందు చూపిన గౌరవమర్యాదలు, ఆదరాభిమానములు శ్రీరామునియందు కూడా చూపవలె. లేకుంటే నీవు రాజద్రోహి వన్నమాట!”

“నా రాజభక్తి నిష్కళంకమైనది మహారాజా!”

“ఈ మన ప్రసంగము అతి రహస్యము సుమా!”

“అంతమాత్ర మూహించుకొన లేనా?”

“దేవీ, నీ వీరోజున అత్యంత మనోహరంగా కనిపిస్తున్నావు. సౌందర్యదేవత నీలో మూర్తీభవించింది. ఇంతటి వృద్ధాప్యంలో కూడా ఇవాళ నా మనస్సు చలిస్తున్నది సుమా!” అన్నాడు దశరథమహారాజు తన ప్రేమంపుభార్యయైన కైకతో.

“తమరు అభిమానముతో చూస్తే ఎంతటి వికృత రూపమైనా సుందరవంతంగా కనిపిస్తుంది. ఇంతకూ, వయస్సునకూ సౌందర్యమునకూ సంబంధమే ఉండదు కదూ.” అంటూ భర్త దగ్గర చేరి కూర్చుంది కేకయ రాజపుత్రి.

“లేదు దేవీ ! వాస్తవమే చెప్పాలంటే మొదటినుంచీ నీ అందమే నన్ను ముగ్ధుణ్ణి చేసింది !”

“మీకు పునర్యవ్వనం అంకురించినట్లుంది.”

“తొలి పరశురాముని ధాటి కోడి, చేత గాజులు తొడిగి మహిళామండలిలో లెక్కింపబడ్డవాడు వాస్తవంగా స్త్రీనై జన్మిస్తే ఎంతో మే లనిపించింది దేవీ !”

“ఆ పరశురాముని ప్రచండ బాహుబలజనితమైన భయమే దీనికి కారణమా ?”

“కాదు. సౌందర్యమూర్తినై రారాజులను కూడ నా కనుసన్నలను తిప్పి మగవారి లలనాలోలత్వం వెలిపుచ్చడానికి. నేను చేత గాజులు తొడిగానంటే అందులో కేవలం నిమిత్తమాత్రమే ఇనిపిస్తున్నది. ఆ శ్రీహరి అనతారం నా పూజాఫలంగా జన్మించవలసిన భాగ్యం నిర్ణీతం కావడంచేతనే నా కా బుద్ధి పుట్టిం దనుకుంటాను.”

“మీ ప్రతి మాటలోను ఆ రాముని స్తోత్రం తప్ప ఇంకొకటి కనిపించదే !”

“శ్రీరాముడు నీకుమట్టుకు ప్రియుడు కాదా ?”

“నా కడుపున పుట్టిన భరతునికంటే ఎంతో ప్రియంగా చూచుకుంటున్న శ్రీరాముడు నాకు ప్రియుడు కాదా ?”

“అడగ మరిచేను, మన చిరంజీవి భరతుడేడీ ?”

“స్వారికి వెళ్ళాడు.”

“గడుసు పిల్లాడు.”

“నిరాదరణ లక్ష్యము నేయక నున్నవాడు గడసరి
కాక యేమగును?”

“అంత అనుమాన మెందుకు దేవీ. నా హృదయం
మొగురి తవయులికీ సమభాగం చేసి పంచుతాను.”

“ఈ ప్రియోక్తుల కేం లెండి.”

“పోనీ ప్రత్యేకం వాని కొక రాజ్య మిచ్చి, రాజుని
చేస్తాను.”

“అది అసంభవము.”

“కాదు. సంభవమే.”

“కాలమే నిర్ణయించాలి.”

“అందుకుగాను మాతామహుని ఇంటికిపంపి కొన్నాళ్లు
శిక్షణ పొంది రమ్మంటే?”

“నాకేం అభ్యంతరము? అందుడు చతువులను గాక
వేరేమి కోరుతాడు?”

“అయితే ప్రయాణం కమ్మనకూడదూ?”

“సరే. రేపు ఉదయానే.”

“తండ్రీ, రామా! నువు జ్ఞానం వచ్చినవాడ వయేవు.
నేను వృద్ధు ణ్ణయాను. ఇంక ఈ రాజ్యభారం నీకు వప్పగిం
చాలని వుంది. నాకు విరక్తి జనించింది. నీకు సుమంతుడు
తోడున్నాడు. అతడు రాజ్యతంత్ర ప్రవీణుడు” అని తనయుని
శ్రీరాముని చేరదీస్తూ అన్నాడు దశరథుడు.

శ్రీరాముడు:—తండ్రీ! చిన్నప్పుడు నన్ను యజ్ఞసంరక్షణార్థం మునివాటికలకు పంపించి నాకు మహిమపాపకారం చేశారు. నాకు ఆ అరణ్యవాసం యింతకన్న ఎక్కువగా ఆనందాన్నిచ్చింది. తిరస్కార మనుకోకుండా మఱి యెవరికేనా పట్టాభిషేకం చేస్తే నే నెంతో సంతోషిస్తాను. నా జీవితపరమావధి రాజ్యపాలన కా దనిపిస్తున్నది. నా అంతఃకరణ ఒక్కొక్కప్పుడు రాజ్యాన్ని విడువమంటున్నది..”

“వెంటేతండ్రీ. చిన్నవాడివి కాబట్టి అలాగన్నావు. కాని జ్యేష్ఠపుత్రుడే కదా రాజ్యర్హుడు.”

“అర్హత కాదు నే నెంచినది...”

“మారు చెప్పకు.”

“మీ మాట కెన్నడూ ఎదురాడను.”

దశరథుని తుదినిశ్చయము తెలిసినతరువాత సుమంతుడు ఇట్లా అనుకుంటున్నాడు :—

“శ్రీరాముడు రాజ్యర్హుడు. పట్టాభిషేకము చేయడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు సార్వభౌముడు. కృతనిశ్చయమైన దశరథునిచేత వేరుమార్గం త్రొక్కించడం నా తరం కాదు. కాని శ్రీరాముడే రాజైతే కొన్ని కష్టనష్టాల కోర్వాలి. కొంత అరాచకంకూడా జరుగుతుందేమో. పోనీ రాజ్యతంత్రం నేర్పిద్దామంటే విరాగిలాగ ఉంటాడు. శ్రీరామునికి అత్యంతప్రియుడు, అన్నివిద్యలలో ఆరితేరిన భరతుడు

అండగా ఉంటాడు కదా అంటే, దశరథునికి భరతునిపై అనుమాన మెక్కునై మాతామహుని యింటికి పంపిపుచ్చేడు.

శ్రీరామునిపై ప్రజలకు ప్రేమ ఎక్కువగా నున్నా, రాజుగా భరతునే ఎక్కువ మన్నిస్తారని నా చారులవల్ల తెలుస్తున్నది. భరతుడు లేనప్పుడు శ్రీరాముని రాజుగా చేస్తే మోసగించే మనుకుంటారేమో ప్రజ. జనకుడు రాజు. భూతభవిష్య ద్వర్తమానము తెలిగినవారు. వారుకూడా నా అభిప్రాయముతో ఏకీభవిస్తారని నాకు దృఢవిశ్వాసముంది.

నామాట లెక్కింపకున్నా దశరథుడు జనకుని మాట ప్రోత్సహించు లే రనుకుంటాను. అందుచేత జనకునికి వర్తమాన మందించి రావించితే యీ పరిస్థితులనుండి దాటవచ్చు ననుకుంటాను.”

“సుమంతా, యింకొక వారం దినములలో పట్టాభిషేకమునకు సుముహూర్త మున్నట్లు పురోహితులవారు చెబుతున్నారు. ఈ కార్యము సత్వరముగా కావాలి. ముని పుంగవులైన వశిష్ట విశ్వమిత్రులకు వర్తమానము చేసి ముహూర్తనిశ్చయము చేయించు. మన పట్టణమందు, రాజ్యమందు ఆనందం ఉట్టిపడాలి. ప్రతియింటా ఉత్సాహం ప్రతి ఫలించాలి. మన వలసరాజ్యాల్లో కూడా అలాగే జరగాలి. సామంతు లందరికీ అతి వేగిరం కబురంపు. ఎందునా లోటు పాటు కనిపించరాదు. పట్టాభిషేకానికి వచ్చే అతిథి అభ్యా

గతు లెంద లున్నా, వారివారికి ఉచితరీతిని మర్యాదలు జరగా అన్నమాట నీకు తెలిసిందే కదా. ఆనందో బ్రహ్మేతి, అన్నపదం ఈ సమయంలో సార్థకం కావాలి. కర్చుకు చూడ వద్దు. జాగ్రత్త" అంటూ దశరథుడు సుమంతునికి ఆజ్ఞ యిచ్చేడు.

“శ్రీవారు తెలుచుకుంటే సత్వరం కాని కార్య మేది? అతిధిసత్కారాలకు పేరెక్కిన వంశం! కొదవ రానిస్తానా? అది యెవ్వరూ శంకించరు. కాని.....” అని యేమో మనవి చేస్తున్నాడు సుమంతుడు.

“మొదటినుంచీ హంసపాదులు పెడుతూనే వున్నావు. ఆ ‘కాని’ అన్నదాని కర్థమేమిటి?”

“జనకుని కింకను వర్తమానమే వెళ్ల లేదు. శ్రీరాముడు ఆయనకు కూడ పుత్రతుల్యుడు కదా. తొలుద్దొల్త జనకునికి తెలియజేయటం మన విధి.”

“అంతమాత్రము నాకూ తెలుసు. ఈ పట్టాభిషేక మహూత్సవసందర్భములో సర్వమూ నా యిష్టానుసారమే జరగాలి. జనకుడు రాజేంద్రులలోకంటే ఎక్కువ మునీంద్రులలో లెక్కింప తగినవాడు. అతడు త్రికాలవేది. గతాను గతము లెఱిగినవాడు కాబట్టి నీ అభిప్రాయముతో ఏకీభవించితే నాకార్యం భంగమౌతుంది.”

“తరువాత మనం మాట పడవలసి వస్తుందేమో.”

“అందుకు నేనే బాధ్యుడను.

“నామీద నేరం ఆరోపిస్తారు సుమండీ.”

“ఇందున కీర్తి వచ్చినా, అపకీర్తి వచ్చినా నేను భరిస్తాను. కాలయాపన చేయక, కావలసిన యత్నాలు కానీ.”

“తమ ఆజ్ఞ అడ్డు లేదు.”

“నేను నా నిశ్చయము నీతో చెప్పి ఆరునెలలయినా, యింకా యింట్లో ఎవరికీ తెలియనీయలేదు. ఇప్పుడే పోయి ఈ శుభవార్తా ఎఱిగించాలి. వర్తమానాలు వాయువేగ మనోవేగంగా అందించాలి. మఱి నే వెళతాను.” అని సుమంతునితో చెప్పి లేచి వెళ్ళేడు దశరథుడు.

“ఏమో అలసినట్టున్నారు.” అని ప్రశ్నించింది కైక, అప్పుడే తన మందిరానికి వచ్చిన దశరథుని.

“అలసట కాదూ? కాలినడకను మన ప్రాసాదమంతా తిరిగితే,” అన్నాడు దశరథుడు, ఎదురుగా ఉన్న వేదికపై కూర్చుంటూ.

“ఏమిటంత అవసరము?”

“అవసరమా? శుభవార్త చాటడానికి.”

“నాకు చెప్పకేం?”

“చెప్పకేం? మఱొందు కొచ్చేను యిప్పుడూ. మన శ్రీరాముని మూర్ధాభిషిక్తుణ్ణి చేస్తాము. వ్యవధి లేదు. ఒక్కవారమే గడువు. మనమందరమూ ఏకీభవించి జరిగించాలి యీ కార్యము. ఇందులో నీబాధ్యత చాలా ఎక్కువ సుమా. కార్యభారం యావత్తు నీదే.”

“అబ్బా! ఎంతటి టక్కరితనం. ఈ శుభవార్త ఇప్పటి

మనూ చెప్పకుండా నాదగ్గర దాచివుచ్చినందుకు కోపగిస్తా నేమో అని బుజగింపు కాబోలు. కాని నా కింతకంటే ప్రియమైన కార్యం యేమున్నది? కనక, ఈ చిన్నతనానికి నేను వ్యధ పొందనులెండి. ముహూర్తనిశ్చయ మైనదా?”

“లేదు. వశిష్ఠులవారికి వర్తమానం పంపాము.”

“నున చిరంజీవికీ, మా నాన్నకూ ఆహ్వానాలు వెళ్ళాయా? ఎప్పుడొస్తాడు.”

“ఇంకా వెళ్ళ లేదు.”

“లేదూ? నిరాదరణ మూర్తీభవించింది మీయ్యో.”

“నిరాదరణ కాదు, దేవీ. తప్పక తెలియచేదాం. కాని పట్టాభిషేకానికి ఆహ్వానించడమా లేదా అని ఆలోచిస్తున్నాను.”

“ఇందుకు ఆలోచన కావాలా? ఇటువంటి ఆసంద సమయములో భరతుడు లేకపోవడమా? ఇదంతా చూస్తే, భరతుణ్ణి మాతామహుని యింటికి పంపించడంకో ఏదో మాయోపాయ మున్నట్లుంది. ఉత్తరక్షణంకో భరతు డిచ్చటికి రావాలి. లేకపోతే మీరు చెయ్యబోయే పట్టాభిషేకానికి అడ్డంకులు రాగలవు. శ్రీరాముడు మీకు ప్రియుడైనా భరతుడు నాకు అంతకంటే ప్రియుడు. మీ కార్యసాఫల్యం కావాలంటే భరతుణ్ణి రావించండి.”

“దేవీ, నీ తొందరపాటుకీ కారణం కనిపించలేదు. అంతగా నీవు పట్టుపడితే యిప్పుడే వర్తమానం పంపిస్తాను. కాని సహూదరులకు సహజవైరం పొరుషవంతుడైన భర

తునిలో ఉదేకమైనదంటే ఏవిధంగా పరిణమిస్తుందో” అని అన్యతమాడుతూ కప్పిపుచ్చేడు.

“ఇప్పుడు మా తండ్రికి ఆహ్వానం పంపకపోతే పరాభవం చేసినట్లవుతుంది. పరాభవమున కోర్చి యెలుగదు మా వంశం. అదిగాక, భరతునియందు మీ కనుమానమున్నట్లున్నది. నా వూహ సరివనట్టయితే—భరతుడు రాజ్యతంత్రమునందు శ్రీరామునికన్న నేర్పరి అని మీ కెవరేనా చెప్పివుండాలి. అదే నిజమైతే భరతునే ఎందుకు రాజుగా చేయరాదు. శ్రీరాముడుకూడా యిందుకు కాదనడే. భరతుడు మాత్రము మీ కుమారుడు కాడా?”

“కాదన్నానా? శ్రీరాముడు రాజ్యాస్తుడు. భరతుని కెట్లా పట్టం కట్టేది? అది అసంభవమైన కోర్కె. నీవు నాకు అడ్డు చెప్పవద్దు. ఏది ఎట్లయినా శ్రీరాముని మూరాభిషిక్తుని చేసితిరుతాను. భరతుడు గడసరి కావచ్చు; నేర్పరి కావచ్చు; కాని రాజ్యాస్తుడు కాదు.”

“శ్రీరామునికన్నా భరతునే రాజుగా ప్రజలు మన్నిస్తారని నావలెనే నీవును చారులవలన వినియుండవచ్చు. కాని ఈ విషయంలో ప్రజాభిప్రాయమును నేను లెక్కింపదలచుకోలేదు. భరతుని పట్టాభిషిక్తుని చేయను. నా నిశ్చయాని కెవ్వరు అడ్డు చెబుతారో చూస్తాను.”

“నిశ్చయాల మాటకేం లెండి. సాత్వికంగా పోతే కార్యసాధన మవుతుంది కాని, బింకాలు పలికితే...”

“నీవు యెవరిని యెదిరించి మాట్లాడుతున్నావో కొంచెం తెలిసికో.”

“తెలియకేమి. వాళ్ళరిపాలనయందు వన్నె కెక్కిన యిక్ష్వాకు కులస్థులను.”

“మా కులసాంప్రదాయమే కాక నా భుజబలంకూడా తెలిసికో.

“వాచాలునికి దక్క వాగ్ధాటిముందర భుజబల మేమూల?”

“నే వెళ్ళవలసిన వేల్చైంది.”

“క్షమించాలి. కొద్దిగా మీ అవసరముంది.”

“త్వరగా చెప్పు.”

“నే డిట్లు నన్ను త్రోసిపుచ్చిన నాయుడు తొల్లిట మీకుండే ప్రేమ వేనోళ్ళ చాటడానికి నన్ను మీతో రణరంగానికి కూడా తీసుకొనిపోయి—అచ్చట నే చేసిన సహాయము బహు కొంచమైనా నాకు రెండువరము లిచ్చివున్నారు, జ్ఞాపకమున్నదా?”

“జ్ఞాపకమున్నా లేకపోయినా నేను వెనుదీస్తానని మాత్రం నీవు జంక పనిలేదు. నీ క్కావాలంటే ఆ రెండే కాక మఱి రెండువరము లిస్తాను. కోరుకో. ఇప్పుడే ఇస్తాను.”

“మీరు చాలా కోపంగా ఉన్నారు. నా వరము లిప్పుడే కోరుకుందామంటే...”

“అందుకు సిద్ధముగా నుండవలసిన అవసరము లేదు.

రఘువు మా పితృ దేవతలల్లో ఒకడని జానకమునుకొ. కాల
యాపనకు వేళ లేదు.”

“భరతునికి పట్టాభిషేకం చెయ్యాలి — అది నా
మొదటి వరం.”

“శ్రీహరీ ! రెండవది ?”

“శ్రీరాముడు అరణ్యానికి పోవాలి.”

“హా ! హా !! నా స్వస్వమూ, చివరికు నా వాణా
లై నా ఇమ్మంటే ఇంతికింటి హాయిగా వుండేది. దేవీ, పరి
యాచక మాడుతున్నావా ?”

“శ్రీరామునికి పట్టాభిషేకము చెయ్యడం పరియాచక
మంటే ?”

“నీ కోర్కె సమరజసంగా లేదు సుమా.”

“అందుతో నాకు నిమిత్తం లేదు.”

“నారాయణ ! నారాయణ !!” అయ్యో మూర్ఛిల్లా
డు దశరథుడు.

పరిచారకుల నోట విన్నాడు తండ్రి అవస్థ. పిసతల్లి
మందిరానికి చేరుకున్నాడు. తండ్రికొచ్చిన మూర్ఛకు కార
ణం కైక నోట తెలుసుకున్నాడు.

“తల్లీ, నా ముసస్సులో వుండే వాంఛను నీవు గమంగా
ఊహించి కోరేవా అనిపిస్తున్నది నీ కోర్కెలు. కొద్దిరోజుల
క్రిందటనే నేను ఈసంగతే మనవిచేశాను నాన్నగారితో. నీ
కోర్కె తప్పక నెరవేరుస్తాను. వెలవియ్యి తల్లీ.....తండ్రి !

మన మంజూనికి కళంకం రావడం నా కిష్టంలేదు. నే నడవులకు వెళ్తున్నాను. నా తమ్ముడు భరతునికే పట్టం కట్ట" అన్నాడు శ్రీరాముడు.

“అయ్యో ! శ్రీరామా ! నీవు లేని జగత్తు అంధ కారము. దుఃఖమయము. జన్మ వ్యర్థము. నీతో నా అసువులుకూడా తీసుకుపోరాదూ ?” అంటూ దివంగతు డయ్యేడు దశరథుడు.

౩. ముప్పు తెలియకకాదు, ముక్తికోసరమే!

“ద్రోహి ! మండోదరీ ! ఐహిక వాంఛలకు తృప్తి ఉంటుందని అనుకోను. నే ననుభవించని సుఖమే లే దనుకుంటాను. చేయవలసినన్ని యజ్ఞయాగాదులు చేసేను ; తపస్సు చేసేను. నా బాహుబలానికి ముల్లోకాలూ దాసోహమ్మన్నాయి. నాకు లేనిదే లేదు. ఇంతటి ప్రజ్ఞ యిచ్చి, బ్రహ్మ నన్ను అనురులలో పుట్టించినందుకు అప్పడప్పుడు చింతిస్తూ ఉంటాను. ఇది తప్ప అన్యచింత నాకు లేదు. ఒకొకప్పుడు... ఈ జన్మ చాలిస్తే బాగుండు సనిపిస్తూ వుంది.”—అన్నాడు లంకా ధీమత్తుడైన రావణుడు, భార్య మండోదరితో.

“నాథా, ఎన్నడూ లేని ఈ వైరాగ్యధోరణి ఇప్పుడెందుకూ ? మీరు అన్నట్టుగా, మీ రనుభవించని సుఖము లేదనికదా ? ఆనందమయంగా దినాలు జరిగిపోతున్నప్పుడు

మనము చాలించవలసిన కోరిక ఎందుకు పుట్టాలి? ఇంతకూ మన పుట్టుకలు మన చేతిలోనా? సర్వములైన మనకు నేనా మేము! సృష్టి-స్థితి-లయ-కారకులు నాని నాని నియమిత కారకులు మనం కోరికే చేస్తూఉంటారు కదా? మనం చాలించవలసిన అవసర మేమిటి? అన్నది మందోదరి మగనితో.

“కాదు ప్రేయసీ, నీవు పొరబడుతున్నావు. నా మరణము అనేది సాధారణ విషయం కాదు. నేను కోరిక నాకు మరణం కాదు. అందుకు కేవలమూ ఆ కోరికనున్న కాయమునే అవతరించాలి. మఱి నా తపస్సంతా ఏమయిందనుకున్నావు?”

“ఏమిటి? మీ ప్రాణాలు తీయడానికే ఆ కోరికనున్న కాయమునూర్చి ఈ లోకంలో అవతరిస్తాడా!”

“నా పూర్వచరిత్ర తెలియక అలాగు అర్థమవు. నా మారకుడు ఎక్కడ పుట్టేడో నాకు తెలుసు. ఇంకా నాకు కోరిక కయ్యము తెచ్చుకుంటే నా కోరిక సఫలమవుతుంది.”

“అయ్యో! నా పనులు, కుంకాలకి లోటు తెస్తారా?”

“నీకునుట్టు కా పరమేశ్వరుడు ముక్తి నివ్వడూ?”

“కోరి కోరి కయ్యము తెచ్చుకొని మరణిస్తే అది ఆత్మహత్య కాదూ? ఇంతటి జ్ఞానవంతులూ ఆత్మహత్యకు పూనుకుంటారా?”

“మన నియమిత ఘడియలు వచ్చేవరకూ ఆ కోరిక మన చెంత రానేరాదు.”

“మీ వేదాంతానికి అంతులేన టుందే.”

“వేదాంతం కాదు. ఇట్టి కోర్కెకూడా కాల మాస మును బట్టి వుంటుంది. కాబట్టి నే చేయబోయే కార్యక్రమము చూస్తూ ఉండు. నీవు ప్రేక్షకవర్గంలో ఒకరివే మనూ!”

“మిమ్ములను ఎదురాడగలనా?”

“అన్నా!”

“ఎవ రది?”

“చెలియలు శూర్పణఖ.”

“అయ్యో! అదేమి? నీ ముక్కు చెవులూ ఖండింప బడినవే? నీ ముఖము రక్తపాత మైనదే? నీ వేమిటి, యింతటి పెరాభిచానికి లోబడడ మేమిటి? నీ కీ అపరాధము చేసినవా రెవరు? తగిన ప్రతిక్రియ చేసాను. చెప్ప. త్వరగా చెప్ప.” అన్నాడు రావణుడు.

“అన్నా! నీ వంతటి ఘోరప్రతిజ్ఞ చేయకు. నాకు చేసిన అపకారానికి నేనే విచారపడటం లేదు. నేను పంచ వటిలో ఏహరిస్తూ ఉండగా యిరువురు రాచబిడ్డలు ఒక స్త్రీని వెంటబెట్టుకొని ఉండడం చూచేను. వారు ఎంతటి మనోహరు లనుకొన్నావు? మస్మథ స్వరూపులు. వారి ముఖంలో దేవ తాంశ ఉట్టిపడుతూ వుంది.

వారి వసనాసంలో ఏదో గూఢార్థం ఉందనుకుంటాను. వారిని చూచేసరికే నా మనస్సు చలించింది. ఆ యిరువురినీ పలకా వెయ్యడాని కెన్నో మాయోపాయాలు పన్నేను.

అన్న నిష్ఫల మయ్యేయి. తుదకు ప్రేమభిక్ష వేడేను. వారు గృహస్థులట. నాకు నీతులు చెప్పేరు. వినకుంటే నా కీ శిక్ష విధించేరు.

శిక్షించినా వాడిపై నాకేదో గౌరవభావమే ఉంది. కాని ఆ స్త్రీ—ఎంతటి సాందర్యవతి అనుకున్నావు ! మరుని చేతి పూబంతి ! ఆడదాన్నైన నాకే ఆమెపైన మోహం కలిగింది. నీవు చూస్తే మరి విడవ్వు. నీకు అనుమాన ముంటే ఎవరినేనా పంపి నిజం తెలిసికో ” అన్నది శూర్పణఖ.

“నీవు చెప్పినవంతా ఆశ్చర్యంగా ఉందే. వారు మానవాతీతమైన శక్తిహినులై వుండాలి. లేకుంటే నీ కీ శిక్ష విధించగలరా ? రాచబిడ్డ లన్నావు, వా రెక్కడివారో తెలుసునా ?

“తెలియకేం. అయోధ్యాధీశుని తనయు లట.”

“ఏమిటీ ?—దశనధ తనయుడు శ్రీరాముడా ?”

“అన్నా ! నీ ముఖవిలాసం మారందేమి ?”

“ఏమీ లేదు. మారీచు డేడి ?”

“ఎందుకన్నా ?”

“నే నా కాంత నిక్కడికి తెప్పిస్తాను.”

“నే పోయి మారీచుని పంపుతాను. కాని, అన్నా, తొందరమాత్రము పడబోకు. ప్రణాహాని రాగలదు సుమా !”

“నా జాగ్రత్త నాకు తెలియదూ ?”

“నా శిక్షకు మాత్రము ప్రతిక్రియ చేయవద్దు. వారి పునర్దర్శన భాగ్యమే కోరుతున్నది నా మనస్సు.”

“వారిని నే శిక్షింపగల ననుకోను.”

“ఏమి? అంతటి శూరులా?”

“శూరులే కాదు. అవతారమూర్తులు.”

“మరి ఆమెను కావాలంటున్నావే?”

“అందుకు కారణ ముంది. తడవు చేయక మారీచుని వెంపు. నే నింతలో మండోదరిని చూచి వస్తాను.”

“మనోహరీ! ఆడబోయిన తీర్థ మెదురైంది. పంచవటిలో శ్రీరాముడు సీతతో వనవాసం చేస్తున్నాడు. ఇక వియ్యానికే కాలు దువ్వాలి.” అంటూ ఆనందమిల్లితమైన కంఠంతో రావణుడు మండోదరితో చెప్పేడు.

“అయ్యో! ఇంక మీతో ఆనందంగా గడపవలసిన దినాలు అయిపోయినట్టేనా?” అని విచారసూచకమైన గొంతుకతో అడిగింది మండోదరి.

“దేవీ! నీ వల్లా చింతించవద్దు. ఇందుతో నీకూ నాకూ ముక్తి కలుగుతుంది. ఇంక నే పోయి అందుకు తగిన ప్రయత్నం చేస్తాను. కరుణామయుడైన శ్రీరామునితో కయ్యము తెచ్చుకోవటం సాధారణ విషయం కాదు” అంటూ వెళ్లిపోయేడు రావణుడు.

“దానవ సార్వభౌమా! నమస్కారము” అన్నాడు మారీచుడు.

“మారీచా! నీవు నాకు ప్రియులలో ప్రథముడవు.

కాబట్టి నీ న్నొక కార్యసాధనయందు నియమిస్తున్నాను. ఇరువురు రాకుమారులును ఒక యిల్లాలును పంచవట్టిలో వనవాసం చేస్తున్నారు. అందులో నీలవర్ణుని భార్య ఆ యింటి. ఆ హరిశ్చంద్రుని హరిణములందు ప్రేమ మొదలు. నీ విష్ణు వా పంచవట్టికి పోయి ఆమె కెదురుగా లేడి చూపుతో కనిపించాలి. నీ మేను మిసిమిఛాయతో మెరిసిపోవాలి. నీ వెతో అవుగూపమైన అందంతో వెలిగిపోవాలి. వాడు విష్ణు పట్టుకోడాని కొన్నే పడుగెత్తాలి. ఆ నీలవర్ణుడు నిన్ను వేస్తాడీ నటయితే దూరంగా తీసుకుపోయి అక్కడ “హరిశ్చంద్రా!” అంటూ నిజరూపం దాల్చి వెళ్లి పోరా, అని ఆజ్ఞ యిచ్చేడు రావణుడు.

“దేవా! కారణ మెరుగవచ్చునా?”

“అది నీ కనవసరము.”

“మహాభాగ్యం.”

“ప్రియా! ఈ లేడిపిల్ల ఎంత ముద్దుగా ఆడుకుంటున్నదో!” — అన్నది జానకి తన ప్రియునితో.

“ఔను ప్రేయసీ! నీకు హరిణములంతా ఎంతో ముక్కువ. ఈ వనమం దున్నవన్నీ తెచ్చి యివ్వనా?” అన్నాడు శ్రీరాముడు.

“అ. అదిగో! ప్రియా! ఆ లేడి!! ఎంత రమ్యంగా ఉంది!!! వసిడిఛాయ నుండి దాని దేహం! నా కది కానా; తెచ్చియ్యరా?”

“కాంతతడవంటే అదే కాదు, ఇంకా ఎన్నో తెస్తాను. కాని ఆ య చూస్తే నా కేదో అనుమానం వస్తున్నది.”

“ఇప్పుడిప్పుడే కదూ నాకు వనమం దున్న హరిణము చిన్న తెస్తా నన్నారు. కాని నే కోరి తెమ్మంటే ఏవో నాకులు చెప్పి మభ్యపరుస్తున్నారు.”

“నీ వలాగు కోపగించకు ప్రేయసీ. ఇదిగో పోయి వస్తాను. తప్పక తీసుకువస్తాను. లక్ష్మణా! జాగ్రత్త. జానకిని మాతం ఒంటరిగా విడిచిపెట్టకు. ఏం?—” అని మాయ లేడిని వెబడిస్తూ వెలిపోయేడు శ్రీరాముడు.

“ఏమది? ఒక్క లేడిపిల్లను వేటాడి పట్టడాని కింత సేవయింది? ఎంతటి భీకర నన్యన్యగాలై నా అతివేగిరం ఒక్క గానానికే పడడమే. ఇది యేకో మాయ అని నా మనస్సు చెప్పక చెబుతున్నది. పర్ణశాల వదిలి ఎంతో దూరం వచ్చే శాను అప్పుడే. ఇంకా దొరకలేదు. పాపం, జానకి ఏమనుకుంటుందో. తెస్తానని నమ్మించేను. పట్టుకు వెళ్లకపోతే చిన్న బుచ్చుకుంటుంది. కడాపటి యత్నం చేస్తాను. అంతతో ఆ లేడి పట్టువడినా సరే. చచ్చినా సరే.” అంటూ ఒక్క బాణం విడిచిపెట్టేడు శ్రీరాముడు లేడి చెసకు.

“తన కర్తవ్య మీదేరింది కదా అని “హా లక్ష్మణా!” అంటూ నేల కూలేడు మాయ లేడిగా వచ్చిన మారీచుడు. “లక్ష్మణా” అంటూ పచ్చేడి మాయలమారి. ఇది విని

లక్ష్మణుడు జానకిని విడిచి రాడుకద!" అనుకున్నాడు శ్రీరాముడు.

“అదేమిటి లక్ష్మణా, ఆ ఆర్తనాదం? మీ అన్నగారి గొంతుక లాగు ఉంది. ఏమి కీడు మూడిందో? నా మనస్సు అప్రవచుతూంది. నీవు పోయి చూసిరా” అన్నది చలించిన మనస్సుతో సీత.

“అమ్మా! జానకీ! మా అన్నగారి కెన్నడూ భయము లేదమ్మా! ఆ లేడి దేహచ్ఛాయ అనుమానాస్పదంగా ఉందని మా అన్నగారు ఇక్కడే అన్నారుగా? అది యేదో నూరకు అయి పుండవచ్చు. నేను పో నవసరము లేదమ్మా!” అని జబాబు చెప్పేడు సౌమిత్రి.

“నీవు వెళ్ళక తప్పదు. ఆలస్యం చేస్తే వంటే నే నన్యథా అలవలసి ఉంటుంది.” అని కఠినంగా అంది సీత.

“హరి హరీ, అంత మాట వద్దు లల్లీ! ఇదే నేను వెళుతున్నాను. కాని తల్లీ, నే గీచిన ఈ గీటుమాత్రం దాటి వెళి పో బోకు.” అంటూ పర్ణశాల చుట్టూ ఒక గీటు గీచి వెళ్లి పోయేడు లక్ష్మణుడు ఆర్తనాదం వినిపించిన దిక్కుగా.

“భిక్షాండేహి మాతా!” అన్నాడు భిక్షుక చక్రవర్తి కేమంతో ఉన్న రావణుడు, పర్ణశాలముందు నిలబడి.

“భిక్షూ, సమయం కాని సమయంలో వచ్చేవు. నే నిప్పు దేమివ్వగలను” అన్నది ప్రేమమయి సీత, గుమ్మంలో ముంచొని.

“తల్లీ నేను సర్వమూ త్యజించిన సన్యాసిని ! ముక్తి మార్గము వెతుకుతూ పోతున్నాను. నీ చేత్తో నీ వే మిచ్చినా ఆమృత తుల్యంగా స్వీకరిస్తాను తల్లీ !”

“ఉండు భిక్షూ, చూచి వస్తాను ఏమేనా ఫలరసాదులు ఉన్నా యేమో.

“ఏ మిచ్చినా సరే, తల్లీ !”

“ఇవిగో ఇంద, ఇటురా. ఇవి తిని కొంచెం పేద తీర్చుకో. పాపం మార్గాయాసంవల్ల కాబోలు అలసినట్లున్నావు.”

“జాను తల్లీ ! మఱి యిచ్చటనుంచి కదలలేను.”

“అయ్యో నే నీ గీటు దాటకూడదే !”

“పోనీ తల్లీ ! చావొచ్చినా మే లనిపిస్తూంది.”

“ఎంతమాట ! పాపం! ఆగు. ఇవిగో” అంటూ, గీటు దాటి వచ్చిన సీతను రావణుడు నిజరూపం దాల్చి తీసుకుపోతున్నాడు.

“మాయావీ ! మా మరది లక్ష్మణుని మాట దాటి నందుకు తగిన శిక్ష చేసినావు. కపట సన్యాసీ !”

“తల్లీ! నన్ను దూషించకు. నేను అస్పృతం పలక లేదు. నా ముక్తికి నీవు కారణభూతురాల వయేవు ! నాకు మోక్ష భీతి పెట్టవు. నా గాఢ యావత్తు నీకు తెలియజేస్తాను. నేను ని న్నెక్కడకు తీసుకుపోతున్నదీ అదిగో ఆ యెదురు వస్తున్న జటాయువు నీ మగని కెరుకపరుస్తాడు.” అంటూ

జటాయువు నెదుర్కొని ఓడించి ఓసుకొనిపోయేదు సీతను
రావణుడు.

(లంకలో)

“తల్లీ ! జానకీ ! నీ వత్సంత సౌందర్యవంతురాలవు !
నీ అప్రతిహతమైన నీ సౌందర్యం నవుంసకులనైనా చలించ
జేస్తుంది. నీమీద యీగ వాలకుండా, నీ శ్రేయానికి తోడ్ప
రాకుండా, నీ మానానికి మర్యాదకూ వెల్లి రాకుండా చూచే
బాధ్యత నాది. ఒరుల దృష్టి నీమీద పడకుండా ఉంచాలి
కాబట్టి, తల్లీ !—నీ వా ఆభరణాలు తీసేసి, జుట్టు విరబోసు
కొని, నా మందిరానికి రాకుండా యిదిగో ఈ ఉద్యానవన
మందే ఉండు. ఇక్కడ నీకు కావలసినంతమంది నౌకరులు
ఉంటారు. నీ సౌకర్యాలన్నీ వారు చూస్తారు.” అంటూ
సీతకు నమస్కరిస్తూ చెప్పేడు రావణుడు.

“రావణా ! నీ సంభాషణలో ఉన్న మర్యాద, నీవు
చూపిన ఆదరాభిమానాలు మెచ్చదగినవే కాని, నీవు ఇంతటి
విశాల రాజ్యానికి సార్వభౌమునిలాగ కనిపిస్తున్నావే—
నన్నిలాగు మాయలు పన్న దొంగిలించుటలో అర్థమేమిటో
తెలియడంలేదు.” అంది సీత.

“తల్లీ ! నా విషాదగాధ నీకు తెలియజేస్తే నీ అను
మానం తీరిపోతుంది. తొలి జన్మమందు నేను శ్రీహరి చావా
రికుడను. అచ్చట నుండగా—నా ప్రార్థన మన్నట్లు—ననక
ననందనులు శ్రీహరి దర్శనార్థము వచ్చుసరికి మమత కప్పి

చాలిని చిన్నబుచ్చేము. అది శ్రీహరి తెలిసికొని మమ్ములను
మర్యాద జన్మల వైరి గండని శపించేడు. ఆ శాప కారణమున
నాకు ఈ జన్మ వచ్చింది.

ఇప్పుడు ఈ జన్మ చాలించాలని నాకుంది. ఆ అది
పుణ్యముని అవతారమూర్తి నీ భర్త శ్రీరాముడు. అతనితో
ఐయ్యమాడ నిన్ను దొంగలించేను. అంతే కాని వేరు వాంఛ
లేదు. తల్లీ! ఇంకిప్పుడు నీకు శంకా నివృత్తి అయిందా?”

“నీ చర్యలు ఆశ్చర్యంగా ఉన్నాయి! అబలను దొంగి
లించి తెచ్చి బంధించివుంచితే మర్యాద కాపాడతాడని నీవు
అన్నా ఎవరేనా సమ్ముతారా?”

“అబలవు, నిస్సహాయవు, ఏకాకివి, నిన్ను నా అంతః
పురిలోనికి తీసికొనివెళ్లి బలాత్కరిస్తే అడ్డ దెవరు తల్లీ!
నిన్నుందుకేనే యిక్కడ విడుస్తున్నాను. ఇంకను సమ్మకపోతే
నా కర్మ మనుకోవాలి.”

“మఱి వాలివద్దనుంచి తెచ్చుకున్న మండోదరిని నీవు
పట్టుమహిషిని చేసుకున్నావు కదా!”

“అందుకు వాలి సమ్మతముకూడా వుంది జానకీ!”

“నువ్వు మండోదరినే కాక మ తెందరినో చెరపట్టి
పట్టు విన్నామే!”

“దిశములతో పాటు నా చర్యలుకూడా మారాయి.”

“ఇప్పు డీ వేదాంత మెందు కొచ్చింది?”

“నాలో హరిసేవాత్పరత సాచ్చింది.”

“నువు నన్ను తెచ్చినంతమాత్రాన శ్రీరామునితో

శయ్య మొస్తుందని నమ్మకముందా ?”

“నాకు దృఢ విశ్వాస ముంది.”

“శ్రీరాముడు నా యందుండే ప్రేమచేత నిన్ను క్షమిస్తే ?”

“తల్లీ ! నిన్ను చెరబట్టనున్నా నని అన్యతమాడి కోసా వేశ పూరితుణ్ణి చేస్తాను.”

“అప్పుడు నాకు కళంకం రాదూ ?”

“నీవు అయోనిజాతవు. లక్ష్మీస్వరూపమవు. అంతిగా శ్రీరాముడు నిన్ను శంకిస్తే అగ్ని పరీక్ష చేసినా నిష్కళంకంగా బైటకు రాగలవు.”

“నీవు నన్ను దొంగిలించినట్టే ఆ శ్రీరాముడుకూడా ఏవో మాయలు పన్ని నన్ను తీసుకొనిపోతే ?”

అందుకు జాగ్రత్తగానే వున్నాను.”

“లక్ష్మణా ! నే నెన్ని చెప్పినా సీతను ఒంటరిగా విడిచి వచ్చేవేం ?” అని ఆత్మతతో అడిగేడు శ్రీరాముడు.

“అన్నా ! నీ ఆర్తనాదం విని జానకీ నన్ను వెళ్లమని బలవంత పెట్టింది” అని జబబు చెప్పేడు లక్ష్మణుడు.

“అదంతా మాయ సుమా ! సీతకు ఏమి ముప్పు మూడిందో ?” అనుకుంటూ ఇరువురు అన్నదమ్ములూ పరస్పర శాల చేరారు.

సీత కనిపించలేదు. పాపం ! ఎలుగెత్తి ఏడ్చేడు శ్రీరా

మొదలు. కన్నీరు కార్చేడు గుమ్మతా తనయుడు. ఇద్దరూ వెనుక నారంభించేను.

జటాయువు ఎదురై లంకాధీశుడైన రావణుడు సీతను కనుకున్నట్లేదని తెలియజేసేడు. వానర చెలిమి చేకూరింది శ్రీరామునికి. లంకకు ఆంజనేయుని పంపించి సీత సమాచారం కనుక్కుని రిమ్మన్నాడు శ్రీరాముడు.

లంకకు పోయిన ఆంజనేయుడు కొంత పరాభవింపబడ్డా, కిక్కి నచ్చి సీతను గుతించి రావణుని గుతించి సవిస్తరంగా వెళ్ళేడు. లంకకు పోయేరు శ్రీరామ లక్ష్మణులు, వానర సేనతో.

“దేవీ ! కాల మానన్న మైంది ! వానరసేనలు లంకా రాజ్యంపై కాలు మోపేయి. వారి వెనువెంటనే శ్రీరాము మంటాడు. వాయునందనునికి నే చేసిన పరాభవం శ్రీరాము నిది. కోపాన్ని రెచ్చకొట్టి ఉండవచ్చు. కాని ఆ శాంతి మూర్తితో ఇది చల్లారితే నా ప్రయత్నమంతా వృధా అవు తుంది. నా శాపవిముక్తానికి నా శాయశక్తులా ప్రయత్నిస్తా ను.” అన్నాడు రావణుడు మండోదరితో.

“మహా ! ఇంక ఎలా ఆనందఘడియలకు తిలోదకము తేనా ? ఆ నాథ్య సీతామతల్లికి మనము చూపిన నిరాదరణ మనకే, మన శ్రీమూనికి లోటు తెస్తుందేమో ?”

“అయి మగనితో వనవాసదీక్ష. బూనినదిగదా ?

లేకున్న మనతోటి భోగము లామెకు లభ్యము కాకపోవునా?
ఇంత మఱి నే వెళతాను.”

“అయ్యో ! నాధా !”

“చింతించకు.”

“దశరథనందనుడైన శ్రీరాముడు లంకపై కాలుమోప
తారణమేమో ?”

“ఏమది ? దానవాధీశుడైన రావణుడేనా ?”

“ఔను, నేనే.”

“నా సీత యేది ?”

“నానంద సురక్షితముగా నున్నది.”

“తక్షణం నా కప్పగించాలి.”

“న న్నొడించి తీసికెళ్లు.”

“ఎందుకొచ్చిన కయ్య మీది ?”

“మీ కయ్యమునకు గాక వియ్యమునకు దెచ్చితి
ననుకొంటివా? అదిగో నీ సీత! నీ సీతకూ నీకూ మధ్య నేను
నిలబడుతున్నాను !”

“అయ్యో ! అదేమి ! నా సీత సురక్షితంగా ఉన్న
దంటివే ,”

“ఔను. ఇంద్రియచాపల్యానికి లోబడి ఎవరేనా అప
చారం చేసిపోతారేమో అని, ఆమె విరాగినిబోలె చేసి
ఉంచేను. ఆమె మానానికి మర్యాదకు ఎంతమాత్రం లోటు
రానియ్యలేదు.

“ఉదారములయిన నీతిపలుకులు పలుకుతున్నావా ? కయ్యము లేకుండా నీతను విడువరాదా ?”

“అదిమాత్రం నీలుపడదు. కావాలంటే నన్ను గెల్చి తీసుకుపోవాలి. లేకపోతే...”

“లేకపోతే ?”

“నీతను నాకు విడువు.”

“విడిస్తే ?”

“నా యిచ్చవచ్చిన రీతి నువ్వయోగించుకుంటాను !”

“యుద్ధానికి సిద్ధమేనా ?”

“ఓ !...”

రామ రావణయుద్ధం జరిగింది చాలా ఘోరంగా. మిదలెంచుకో వానరులూ రాక్షసులూకూడా మడిచేసుకుని భీషణుడు రామునిప్రక్క చేరి కొన్ని మర్గాలు చెప్పేడు. రావణుడు వధింపబడ్డాడు. శ్రీరాముడు గెల్చేడు.

“నాథా!” అంటూ శ్రీరాముని కాళ్ళమీద పడి సీత. చలించలేదు. శ్రీరాముడు. తాను నిరపరాధ నని సీత రావణుడు తనకు జెప్పిన గాధంతా చెప్పింది. నమ్మలేదు. శ్రీరాముడు. అగ్నిపరీక్ష కావా లన్నాడు. ఒప్పుకున్నది సీత.

సీత పావనచరిత్ర అని వేనోళ్ళ చాటుడు అగ్ని దేవుడు.

౬. తప్పునో? తాకునో?
కుసుమధన్యుని ఏటులు....

[నూదనోద్యాన వనంశాకి విహంగానికి వెళ్లిన నారదుడు సమయం సాయంత్రం. పూర్ణిమ కిథి. సూర్యుడు తక్కువై న్నాడు సడచుట చూస్తే; చంద్రుడు దయిస్తున్నాడు. సూర్యుని చూస్తే వన తలుపులు వది. పూచెట్లన్నీ పూచి పోయాయి. మలయమైన వింతి కొంతుల్ని, మధుర వాసనల్ని వెదకడం న్నాయి. ఆ ప్రవృత్తి వహణీయ కిథి సూర్యుని నా అనాది చరిత్రోడు. ఆనందంతో ఇటు అటు పరుగులున్నాడు నారదుడు. ఇంతలో—

“నారదా! నారదా!”

“ఇది పరిచిత కంఠం కాదే. ఎవరో బాలకులో ఆంధ్రులలో అయివుండాలి. మల్లీ పిలువనీ, పోయి చూడవచ్చు.” అని కున్నాడు నారదుడు.

“నారదా!”

“మల్లీ పిలుస్తున్నారే! నిర్మానుష్యమైన ఈ వనంలో పరియాచకానికి పిలిచినట్లు ఎవరు చెప్పుమా ఇలా పిలుస్తున్నారు!” అంటూ అన్ని దిక్కులా పరికించి చూచేడు నారదుడు.

పొదల చాటున దాగున్న మన్మథుడు కొంచెం కనిపిస్తూ “ఓయీ! బ్రహ్మతనయా!” అని మల్లీ కేళవేసేడు.

“ఏమి తండీ, ఇటాచ్చేవు?”

“మునిపుంగవులకు నమస్కారము.”

“మనోవాంఛా ఫలసిద్ధిరస్తు!”

“మహర్షా పుంసే క్షయభిక్షోదీ అలా పిలిచేను. క్షమించాలి.”

“బ్రాహ్మణులు ఆనందపిపాసకులు. వారి క్రీడలు క్షమింపదగినవి కావు. ఆనందింపదగినవి. ఈ వసంత దినాలలో నీ కీర్తిరీ కెక్కడిది మన్మథా?”

“ఇటుఖండము ఎండినట్లుంది. పూవులు వాడినట్లున్నాయి. వాటి వాడిక మీరు చెప్పినట్లు ఎక్కువగానే ఉంది. కాబట్టి వాటి పునస్సంపాదనకి వచ్చేను. ఈ పరికరాలు లేకపోతే నాకు నిరుద్యోగమే కదూ.”

“సరే. నే వెళ్లనా యింక?”

“భక్తాగ్రేసర చక్రవర్తులకు నమస్కారము!”

“ఇంతదనుక రమణీయమైన ఆనందపూర్ణమైన ఈ పుష్పదళములు నన్ను వెక్కిరిస్తున్నట్లు కనిపిస్తున్నాయే! తన చల్లని కాంతితో ఆనందాన్ని వేదచల్ల చంద్రబింబం ఆ తూర్పున సూర్యబింబంలాగ కనిపిస్తున్నదే! నా దేహము వింత పోకడలు పోయేట్లుంది. ఇంతలో యీ మార్పుకే కారణ మేమిటో? సవనాహ్లా విశాంతి కోరుతున్నాయి. విశాంతే కాదు, ఏదో కొత్త కోరిక రేకెత్తుతున్నది మనస్సులో. ఇదంతా నా మనోవైకల్యమా? ఈ పూలగుత్తి తగిలై నా వల్లు పులకరిస్తున్నదే! ఆ-ఏమి టీ వాంఛ! లలనాలాలిత్యకాశలం కోరుతున్నావే యీ తనువు! నా చేతులు మనస్సు నామీద

తనుగుబాటు చేస్తున్నట్లున్నాయి. ఎప్పుడూ లేని ఈ వాంఛ
 నా కేమిటి? మనస్సు కుదురుపడడానికి దైవప్రార్థనేనా చేసు
 కుంటాను. (కొంతసేపై సంతోషవంత) మనస్థిమితమే పోయింది.
 ఇంక నా కేమి గతి? ఆ!... అవశము వచ్చింది. ఇదంతా ఆ
 కుదురుపడే మన్ననల చేత అయ్యిందన్నది. పోయి, వాణ్ణి
 ప్రశ్నించి చూస్తాను.

“మన్నధా ! మన్నధా ;”

“శ్రీహరి నమః ! నమో మిహ విలుపు చేత పాపము
మయేను ! నమస్కారము.”

“ఈ సర్వ-విషయా లింక కట్టిపెట్టు!”

“అయితే కాదు... దివ్యుడు కనిపిస్తున్నాడీ.”

“నా మనోవికారానికి నువ్వే నా కారణం?”

“కుంతవృక్షి”

“ఇదా సరే?”

“తమ ఆత్మీయాద ఫలము!”

“అయ్యో నేనా నాము చేసి మూల నున్న ముసిలమ్మను
బాడిచిస్తాను నా మీదా నీ శరపరంపర ప్రయోగము?”

“ఇన్నాళ్లు ఏ నూతన మిథునంమీదనో ప్రయోగిస్తే
నా అమ్మని ప్రతిభ, నాది సహజానందం, భేదించి చూడలేక
పోయేను. మీ మీద ప్రయోగిస్తే క్రొత్త ఆనందం కలిగింది.”

“అవును ; నీ మీద నే ప్రయోగించి చూచుకొనలేక
పోయావా?”

“ఏమైనా దేవులు ! మంచి పూహే మీది ! కాని

వ్యవహారము చేతకాక యిలా చేసేను.”

“నీ బానాలు ఉపసంహరించు. నా యీ మనోవైకల్యం మాన్పు.”

“అ దెంతలో మాట!”

“నారాయణ! నారాయణ! ఇప్పటికి కొంత శాంతి కలిగింది యీ శరీరానికి. మస్మదా! నీ నానాజన్మముల వీణో మహత్తున్నట్లుంది! ఏమి వేదన పడిపోయే ననుకున్నావు! ఆ పరిమార్చుకే తెలియాలి! ఎంతటి మహాస్త్రిమైనా దీనికి తీసికట్ట నుమా! నీ దృష్టి రణరంగంలో పోరు నల్పులనున్న సైనిక దళాలపైని వెల్లివిరియే యుద్ధ క్రొత్తపాటలు పోతున్నాయి. ఏ సవ్యయుద్ధపరికరాలు కూడా దీనిముందర పనికిరావు నుమా! ఈ బాధ ఉత్తమతనంలో ప్రేయసిని కలుసుకుంటే ఆనందంగా మారుతుంది కదూ? ఆహా! ఏమి మాయ మస్మదా!”

“ఆ బాధ ఆనందంగా మారికపోతే నా యీ జీవితం వృధా.”

“నువ్వు ధన్యజీవివి! ఎందరి హృదయాలలో యీ అమృతం పోసి ఆనందదోలికలలో ఉట్టూతలూగిస్తున్నావో!”

“మీ పొగుడుతారే కానీ నే నలా స్వతహా అనుభవించలేకుండా ఉన్నాను.”

“కేవలం నీ పాపమే అనుకోవాలి.”

“మహానుభావా! ఈ చాపం మీరు పుచ్చుకుని నా మీద ప్రయోగించితేనో?”

“అందులో నీవు పోనే ఎవం ఎలా నొస్తుంది? కానీ నీ ఆలోచన చాలా బాగుంది! నే నొక చిన్న పలకా చాలు తాను. మొదట నీ తేజం ఆ చావంతాని క్రింద. తరువాత ఆ చావం నా చేతి కియ్యి. కానీ మహా బాధ పడిపోతావునుమా! అందులోనూ పడిపోయిపోయి పున్న కు... డివి.”

“అనుభవంకోసమే కిదూ యీ తావంతాయం.”

“బ్రహ్మచరీనయూ! చాలు, చాలు! అనుభవనీయము! అనుభవనీయము! ఎంతటి వింతమార్పు! వెన్నెల వేడెక్కింది! మలయమారుతం ఉన్నంగా ఉంది! ఈ పూ లన్నీ పాకి పైకి పోదబ్బుకోవాలని ఉంది! బిజిలు గుండా పోయింది. కలయిక కోరుతున్నది మనస్సు. ప్రస్తుతం నా పై నే ప్రయోగిస్తే యీ విధంగా నుంది కదా! అప్రమత్తుల నిషయం చెప్పే దేమిటి! నీ శరణయోగ మింక ఆపు నారదా!! అబ్బో! ముణ్ణానికి ఎక్కువయి పోతున్నది! విశమించితే తగ్గుతుందేమో? ఈ ప్రకృతి అంతటిపై నీ ద్యేషభావం పుట్టింది. ఇంకొక్కడికి పోదును? ఆ నారదునివద్దకే పోయి వేడుకుంటాను బాణాలు వెనక్కి లాగమని.

“నారద ముసిందా! మీకు పదివేల సమస్కారాలు! ఇంక చాలించి మీ బాణాలు వెనక్కి లాగుదుమా!,,

“అనుభవమైందా! ఇందాక నా మీద ప్రయోగించి ఆనందించినట్టు లేదా?,,

“పరియాచకానికి వేళా యిది?,,

“కున్నావాడివి నువ్వే యింత యిబ్బంది పడుతున్నావు
కానీ. వృద్ధుణ్ణి నే నెంత బాధపడుతున్నానో తెలుసు
కున్నావా!”

“తెలియకేం? ఇక్కడ నా కొక ప్రణయిని భోజనం
జరుంగినేత్ర, మత్తేభ కుంభ స్తని, సింహమధ్య దొరికితే మీ
బాబులు లక్ష్యశైట్టకపోవడమే కాకుండా మీ యిష్టాను
సారం వర్తించియుందును!”

“అలాగునా? అటు చూడమీ! దక్షపుత్రి రతీకన్య
లా గుంది. నీ ఆటలు సాగుతాయేమో చూస్తానా?”

“సరి. సమయానికే వచ్చింది మహానుభావా! ప్రయా
ణించి చూస్తాను.” అటూ రతీకన్యను చేరుకున్నాడు
మన్మథుడు.

“మందగమనా! నీ పేరు?”

“రతి.”

“కన్యవా?”

“ఔను.”

“రతీకన్యా! నీ కీ వెన్నెలలో, గాలిలో, ఆ పూలలో
కొత్తదనం కనిపించలేదా?”

“లేదు.”

“పూరెక్కలు మీద జల్లుకోవాలనీ, నీటిలో ముల
గాడుకుందామనీ...”

“నా కలాంటి వికార మేమీ లేదు. చూడగా నీ వెనక

డివో ఉన్నాడుడిలా గున్నావు.”

“నే నున్నాడుడను కాను. మన్నధుణ్ణి.”

“ఏమిటి? మన్నధుడివా?”

“ఆ. ఔను.”

“అయితే యీ వెళ్ళేమిటి?”

“అరవిందాయతపత్ర నేత్రీ! ఇది వెళ్ళు? కాదు. నిజం. చూడు, ఆ వెన్నెల పేడి, ఈ గాలిలో ఉన్న, పువ్వుల పికటాటూహానం, నా దేహంలో కొంత చూస్తే గింజేయి.”

“ఆ మత్తభమణమే నే వెళ్ళిన్నాను.”

“కంబుకంఠీ!”

“కంబుకంఠీ లేదు, గింబుకంఠీ లేదు. వెల్లింక!”

“ప్రేముకులు ప్రధమంలో కలహంతో మొదలుపెడితే ప్రేమ పరిణామం అధికంగా ఉంటుం వంటారు. ఆ కలహం ప్రణయ కలహం లంటారు.”

“తుంటి. నీ, నీ అవతలికి. నువ్వు! నీ ప్రేమ స్వాతంత్ర్యాను! నాకేం పనిలే కొచ్చే ననుకున్నావా!”

“నురాగిమనా! ఈ వాతావరణం నిజంగా చెప్పి, నీలో కొన్ని కోర్కెల్ని తీర్చివేదా?”

“లేదు. లేదు. లేదు. ముమ్మాటికీ లేదు. నీ వింక పోతావా, లేదా?”

“నా ప్రార్థన వ్యర్థమేనా?”

“అపహరి.”

“దీనమునీ! నా బాధ యెక్కువయింది. తాళ లేనంత! నా శ్రమ వృథా అయింది. ఇంతసేపు కష్టపడితే ఇంకా దక్కకుండా దేమో అనుకున్నాను: వట్టి దండు గయింది. ఇంక విముక్తుణ్ణి చెయ్యండి.”

“ఛా. అది వీరత్వము కాదు. భీరత్వము!”

“మఱి సహించలేను. ఏమి చేయమని సెలవు?”

“అలా గడుగు.”

“త్వమేవ శరణం! త్వమేవ శరణం!”

“ఈ తూపులు రెండు రతీకన్యమీద వదుల్తాను.”

“భల్లీ! ఈ వెళ్లి దానికి ఎత్తిస్తా రన్నమాట!”

“అప్పుడు నీ కష్టం ఫలించదూ?”

“ఎంతేనా దేవరులు!”

“ఎంత పొరపాటెంత పొరపాటు చేసెను! మన్మథుణ్ణి ఉన్నాడు ఉన్నాను. ఛీ, ఛో, అని తూలనాడెను. ఇప్పుడు మన్మథుడు చెప్పిన మాటలతో చాలామట్టుకు నిజ మున్నది. పాపం. ఏ మనుకుంటున్నాడో! నా కిందుకా ఎందుకో తోచలేదూ? పోనీ వెళ్లి వేచుకుందా మంటే ఎక్కడికో వెళ్లిపోయేను. అతని ప్రశాంత పేశలమైన నగుమొగము శోకమయమైంది. అతని హృదయమణి పేటికలోనున్న ఆనందమూలిక ప్రకాశములేయింది. ఎంత నొచ్చుకున్నాడో? నాకూ వట్టి

నీదో యిదిగానే ఉంది. ఆ రమణీయమూర్తిదగ్గరకు పోతేనే బాగుంటుంది దనిపిస్తున్నది. ఈ కోరిక యిందాకనే ఉంటే నీవు లేకపోయ్యేది. ఎంత విలపిస్తే నేమి లాభం? ఐనా నా మనోహరునికోసం వెదికి చూస్తాను.”

“మన తూపులు కొంత ఫలించినట్టున్నాయి మహా పియూ!”

“అదృష్టవంతుడి వన్నమాటే!”

“మన్మథా! మనోహరా! అదిగో మన్మథుడు. నువ్వు చెప్పిందంతా నిజం సుమా! వాస్తవంగా ఆ వాతావరణంలో ఆ మకారూర్తి! చూడు! ఆ తుమ్మెదల క్షింకారం ఎంత మనోహరంగా ఉందో! ఆ చెట్టుమీద నున్న చిలకా గోరిం పిలు మనకు ప్రణయపాఠాలు నేర్పుతున్నాయి. ఈ హరిణ ముఖం చేప్చు లెంత నిస్వంగా ఉన్నాయి! ఈ వింత యిందాకా కనిపెట్టలేకపోయేను! నన్ను క్షమించవూ!”

“క్షమించడాని కేముంది? నువ్వు హాస్యమాడు తున్నావా? లేక నిజమే చెబుతున్నావా యిప్పుడు?”

“పరియాచకము కాదు ప్రియా! వాస్తవమే. నన్ను క్షమించు! నా దేహములో ప్రతి అవయవము నీ నీడ కోరు తున్నది. నువ్వు లేని యీ జగత్తు అంధకారమని నా మనస్సు బోధిస్తున్నది. నా దగ్గరగా నుండవూ? న న్నేలుకోవూ?”

“మునివరా! కొంచెము సెలవా...” “ప్రేయసీ!”

“ప్రియా!”

“శిరస్సయోగానికి పాత్రత ఉండాలి. ముక్కు మూసలు
నున్న నా పైని ప్రయోగిస్తే నేమి లాభం? ధన్యజీవులు!
ఆదర్శ ప్రేముకులు!”

“అయ్యో! ఎంత వేళయిందో! మా తండ్రి వా
కోసం ఎదురు చూస్తూ ఉంటాడు. ఈ ఆనంద క్షణాలతో
అసలు కార్యం మర్చిపోయేం. నే నింక వేళ్ళాలి మన్నుభా!
కాని నా కన్యాత్వం పోయిందే! ఇందుకు నా తండ్రి మీ
కోసం తెచ్చుకుంటాడో అని నాకు భయం వేస్తోంది.”

“ఆ నెట్టికో ఎంత పని చేసే అన్నమాట! ఈ చేసిన
తప్ప దిద్దుకోవడం మెలాగ? మన మిద్దరం నీ తండ్రి దగ్గరకు
పోయి క్షమాపణ కోరుకుందాము. ఆయన ఉదార పురు
షుడు. క్షమిస్తాడు.”

“బాగుంది ప్రియా! పద.”

“క్షంతవ్యం.”

“ఎందు కంత తొందరపడ్డారు. శుభమస్తు!”

“నారదా! సమస్కారం. ఉభయులమూ కృతజ్ఞులము.”

“దంపతులు ఆనందపరవశులై మెలంగుదురు గాని!
మరి నా మీద దృష్టి పెడనీయకుమా! చసాను.”

“శివు డున్నాడు లెండి.”

2. 'నీవు నా భార్యవే : శృంగారమాత్రం సున్న'

ప్రస్తుతము సమయం. వసంత బుతువు. నవయావనోపేత
యైన కుంతి నందనననలాటి ఉద్యానవనంలో ప్రకృతి
భోగ ఆనందిస్తూ చెలులతో ఆడుకుంటున్నది.

“ఈ పుష్పచకములు ఆనవపూర్ణమై ఎంత ఆకర్షణీ
యంగా ఉన్నాయి!” అన్నది కుంతికన్య.

“ఔను సఖీ! అధర సుధారస పూర్ణమైన నీ ముఖ
పద్మముకూడా ఎంతో ఆకర్షణీయముగా ఉంది. వాటిని ఢిక్క
రిస్తున్నది కూడా.” అన్నది చెలికత్తె.

“నీ పరియాచకమున కెమిగాని ఆ పుష్పములు
వేటితో ఆహ్వానిస్తున్నట్టున్నాయి కాదూ?”

“ఔను. మధువును గ్రోలు భ్రమరమును ఆహ్వానిస్తు
న్నాయి. లేకపోతే ఆ మధువు అడవి గాచిన వెన్నెలలాగ
నిరుపయోగ మవుతుంది.”

“నీవు సరిగా ఊహించేవు. అదిగో ఆ భ్రమరము
ఎలాగు వస్తూవున్నదో!”

“మఱి నీ అధరసుధ కూడా అట్లే కోరు భ్రమరము
రావాలి.”

“అబ్బ! ఏమి మాటలే, చూడు! ఆ మధువు తాగి
మత్తెక్కి, ఎంతో మధురగానం చేస్తూ వెళ్తుంది, ఆ భ్రమ
రం. మధు విచ్చిందన్న మాట ఆనందం.”

“మధువు త్రాగితే మత్తెక్కదూ? కాని ఆ కుసుమము చూడు, తన కోర్కె యీడేరిందికదా అన్నట్టు కనిపిస్తున్నది.”

“ఆ భ్రమరము మళ్ళీ యింకొకచోట మధువుకోసమే కాబోలు వాలింది.”

“ఎన్నెన్నిచోట్ల మధువు పుంజే అన్నన్ని చోట్లా వాల్తుంది.”

“భ్రమరమును పురిషంబుతోను పుష్పములను మగువలతోనూ పోలుస్తారట నిజమేనటే!”

“ఔను.”

“అయితే ఈ భ్రమరము చర్య న్యాయమటే?”

“అనంద పిపాసకులు న్యాయాన్యాయ విచక్షణ అంత సూక్ష్మంగా చేయరు. ఉదార హృదయులు వాటిని తమిస్తారు కూడా. అయినా, భ్రమరము మధువును గ్రోలుటలోనూ, భ్రమరమి కూడుటలోను అంత న్యాయపాలన అనవసర మనుకుంటాను.”

“ఈ న్యాయ మొక్క భ్రమరములకేనా, లేక మానవుల కుడానా?”

“కామాతురాణాం నభయం నలజ్జా, అన్న వాక్యం చూస్తే మనకూ లేనట్టే వుంది. కాని సంఘ ఔన్నత్యంకోసం నెరుస్తారు.”

“ఇప్పుడు మన కా కామభాస్త్ర తర్క మెందుకు. చూడు, ఈ చామంతి ఎంత మనోహరింగా ఉందో!”

“ఔను సఖీ, ఆ చక్కని వర్ణం, సువాసన, ఎంతో

హాయిని చేశారుస్తున్నాయి.”

“ఆ అస్తమయ భానుడు తన స్వర్ణకాంతులను దీని మీద బిరిగి స్వర్ణానికి పరిమళము చేశూర్చాడు.”

“ఓను. అస్తమయ భానుడు దీని శోభను ద్విగుణితం చేసేడు.”

“అకాలమైనా పయోధరచ్యుతి, దీనికి ఎంతో తోడ్పడుతుంది సుమా!”

“కాని అకాల పయోధరచ్యుతి, హానికరంగాడా.”

“సంధ్యాచో మన మిచ్చట నుండరాదు. ఇంటికి మరలుదమా?”

“మరలుదము. కాని ఆ రవిశోభ నన్ను ముగ్ధురాలిని చేస్తున్నది.”

“నిన్నేకాదు, ఎవరినేనా చేస్తుంది.”

“చెలీ, నాలో వుండే వెట్టికోర్కె నీకు చెబుతాను. చులకన మాత్రము చేయకేం.”

“అయ్యో, నిన్నా చులకన చేయటం!”

“ఆ కమలాపుని ఉదయ, అస్తమయ వేళల చూచి నప్పుడు నాకు అట్లాంటి తనయుడు కావాలనిపిస్తుంది.”

“అలాగునైతే ఆ సూర్యుణ్ణి వివాహమాడరాదూ?”

“అందుకే చులకన చేయవద్దన్నాను, అతడు మన బొంట్లకు లభ్యుడటే?”

“కొందరు సంకల్పసిద్ధులుంటారుకదా!”

“నేను మర్త్యకాంతను. అలాడా లోకసాక్షి. నన్ను వివాహమాడతాడా?”

“అది నీ అదృష్టము.”

“చాలా తడవయింది.”

“ఈ కుంతి అందము శుక్లపక్ష చంద్రబింబమువలె దీని పైన ప్రవర్థమాన మవుతున్నది. ఆ ఉన్నత వక్షస్థలం, ఆ నులి కొనుసు కృంగదీస్తుందేమో? ఆ లునా లలామ లావణ్యం చక్కని ఊరువులచేత రెట్టింపబడదని. ఆ చపలాక్షి చతువులు భీతి కురంగి నేత్రాల నోడగొడతాయి. ఆ నీలవేణి వేణిధరము శుమ్మెదల పట్టు అన్న భ్రాంతిని కొలుపుతున్నాయి. ఆ మెడకలు హంసను సిగ్గుజేస్తున్నాయి. ఆ అన్నులన్ని మన్మథ ప్రేమకు రంగస్థల మన్నట్టు కనిపిస్తున్నది. ఆమెను గవయు భాగ్య మబ్బు భాగ్యశాలి ఎవరో కదా? ఎవరో అనుకొనుటకు, నే నేల ప్రయత్నింపకూడదు?

మర్త్యకాంతకొఱకు ప్రయత్నించుటా?

హాస్యాస్పదమే; కాని నా కోర్కె ఎక్కువగా ఉన్నదే. పోయి ప్రణయభిక్ష కేసుతాను.

వేడితే యిచ్చగించునా?

ఒప్పుకోక ఏమి చెస్తుంది. అబల ఏకాంతముగా నున్న

“చప్పుడు ప్రయత్నిస్తాను. సమ్మతినో, అసమ్మతినో నా కోర్కె నాదేర్చుకొని వస్తాను. ఈ రాత్రే ఆమె మందిరానికి పోతా” అనుకున్నాడు అస్తమిస్తున్న సూర్యుడు, కుంతిదేవిని చూచి పరవశుడై.

“ఈ అర్థరాత్రి సమయాన ఎవరిదో అడుగుల నవ్వుడి పగవస్తున్నది. నా చెలికత్తెల నందరినీ ఇక్కడినుండి పంపివేసి తినే. ఆ చప్పుడు, పురుష పాదములదై ఉండవచ్చు. ఇట్టి సమయాన పురుషులెవరేనా యిచటికి రావడానికి కానికా రేదే ! అదిగో యింకా దగ్గరగా వినిపిస్తున్నాయి. నా చెలుల కోసం కేకపెట్టనా?” అనుకుంటున్నది కుంతి అడుగుల చప్పుడు వినిపించగా.

“ఇంతుల మేల్బంతి ! కుంతి !” అని సంబంధించేడు సూర్యుడు.

“ఈ కంఠము నిశ్చయముగా పురుషులదే. ఆ! ఎవ్వరీ మహాతేజస్వి ! ఈతని ముఖంలో వశీకరణమంత్రం ఉన్నట్లున్నది. నేను ప్రతిదినము చూచే బాలభాస్కరుని పోలిక లీతనిలో ఉన్నాయి.

ఆహా ! ఎంతటి అందకాడు !

అందకాడై ఉండవచ్చు. కాని ఈ రాత్రి సమయాన అడవారి అంతఃపురానికి రావచ్చునా? వేడలగొట్టాలి. మాటాడ నో రాడకున్నదే!” అనుకుంటున్నది తనలో కుంతి.

“అంగనామణీ!” అని పిలిచేడు సూర్యుడు.

“ఆర్యా! తమకు - తమ రిచ్చట కూర్చోండి.”

“మర్యాదల మాటకేమి...”

“తమ నామధేయమా?”

“నీ వ్రాహ్మింసనే లేదా?”

“.....”

“ఎవని కేళిలు కేలు నాసన గల చామంతిని మిసిమి
భాయలచేత మెరిపించితే శాయని నీవు వర్ణించావో ఆ
దీనుడ్ని.”

“శ్రోతసాక్షీనై స భాస్కరుడవా?”

“ఔను.”

“తమ రాకకు కారణం.”

“అర్థినై వచ్చేను.”

“తమరా అర్థించుట-నన్ను!”

“అర్థించుట దోషము కాదుకద!”

“అర్థించు సమయము అర్థరాత్రియూ?”

“అర్థరాత్రి అర్థించునవియు ఉండును కదా?”

“పరపురుషులకు అబలలను ఏకాంతముగా అడగవలసి
నవి ఉన్నవా?”

“యూవనవతివి, అంతమాత్ర మూహించుకొనలేవా?”

“మీ మాటల్లో ఏదో ద్వంద్వార్థ మున్నట్టుంది.”

“నేను ద్వంద్వంగానికీ తా వీయలేను. నీ ప్రేమతో వేడుతున్నాను.”

“మీ బోం టిట్టాడ తగునా?”

“కోరి నచ్చిన, కులము తెక్కువై నది కావాలి!”

“నేను మర్త్యకాంతను. అవివాహితను. ఉత్తమ మునందు పుట్టిన ఆడపడుచును. తమకు నాపై అంత అవకాశమున్ను, నా తెలిదండ్రుల కెఱుకచేస్తే వివాహం చేస్తారు. అంతే కాని అస్వధా నన్ను యిక్కట్లు పెట్టకండి.”

“ఓ-హూ! నీతులు బోధించుతున్నావే?”

“పరమపూజ్యులైన మీకు నేనా నీతులు చెప్పడం? నన్ను మాత్రం అవినీతివా లేయకండి.”

“అనవసర సంభాషణతో కాలము వ్యయపరుస్తున్నావు. నేను తాళలేనవి తెలియపరుస్తున్నాను. నీ పచ్చగింజ నను లేకున్నను నే వచ్చిన కార్యం నెరవేర్చుకొనిపోతాను.”

“అయ్యో! బలాత్కారమా!”

“సాత్త్వికంగా వినకుంటే—”

“చెలీ! చెలీ!”

“ఇది మాటాడవలదు” అంటూ తన బలీషమైన భాషావైఖ్యతో అదిను బంధించివేసేడు సూర్యుడు. నోరు విప్పకుండా తన పవనైఖ్యతో అదిమి పెట్టుకున్నాడు. అట్టగా గిరిజాదన్నది కుంటి, ఆ చేతుల్లోంచి బయటపడదామని. నీవు చేస్తున్నది అన్యాయము సుమా! అని కండ్లతో తెలియ చేసింది. కాని విడిచించుకో లేకపోయింది. ఆ పర పురుష

స్వర్గ ఆమె యొక్క వనపు అంగాలకు తగలగానే ఆమెను కొంత లొంగదీసింది.

ఒకవిధమైన సుఖమయ బాధ పడింది కుంతి.

ఇబ్బంది పెట్టేడే కాని ఆ సూర్యునికీకూడా మనస్సు లో బాధ ఎక్కువయింది. తాను చేసింది త ప్పనుకున్నాడు. కుంతిని పిలిచేడు. “కుంతీ! గతజల సేతుబంధనం మాని, భవిష్యత్తులోచించు. నీవు గర్భము ధరిస్తావేమో? భూణ హత్యమాత్రం చేయకు. ప్రసవానంతరం ఆ పసికందును గంగ లో విడువు. నేను పెనుంచి కాపాడుకుంటాను. మన ఈ యేకాంత శృంగారచేష్ట ఎవరితోను చెప్పను. నీవును రహస్య ముగా ఉంచు. కాని నీ శరీరస్థితి నీ ధర్మ కెరిగిస్తుందేమో! ఈ ఓషధి సేవిస్తే అట్ట భయం వుండదు” అన్నాడు కుంతీతో సూర్యుడు.

“కామాతురులు! ఇంతేనా మీ ధైర్యం? వలదని నాకిస్తువుంటే పైబడి, అనసరిం తీరినతరువాత భీరువులాగున మాట్లాడుతున్నారే? మగవార లింతటి స్వార్థపరులా? ఇంతటి మోసకారులా? వెళ్లండి. కాని యిందు పుట్టిన బిడ్డను జాగ్రత్తగా కాపాడండి” అంటూ వెడలగొట్టింది సూర్యుని కుంతి.

“చెలీ! గడచిన రేయి భాస్కరుడు నన్ను బలాత్కరించేడు. నాకు గర్భచిహ్నాలుకూడా కనిపిస్తున్నాయి. శ్రీఘ సుఖప్రసవ మయేటట్టుంది. ఆ బిడ్డను నీవు తీసుకపోయి, ఒక

‘పేటికలో నుంచి, గంగలో విడిచాలి. నా రహస్యం నీవు దాచి వుంచాలి’ అంటూ గడచిన క్షాంతి సంగతులు విశదపరచు కుంది కుంతి.

కొన్ని దినాలు గడిచేయి.

పాండురాజున కిచ్చి వినావాం చేసేడు ముద్దు కుమార్తెను కుంతిభోజుడు. కన్నులవీరుడుగా పరిగింది వినావాం.

చిత్రాతిబ్బింగా పితృహస్తులచేతి అలంకరింపబడే శయనాగారంలో చేరేడు మాన్య నివాసములు.

“నేడు శృంగార సుధాసముద్ర సంపూర్ణ చంద్రోదయ మయివట్టుచి!” అన్నాడు పాండురాజు.

“అమరు కానుకగా నుండినవి కౌబిల్లు” అంటూ బదులు పలికింది కుంతి.

కవ్యా సహజమైన సిగ్గులేమి పాండురాజు గమనించేడు.

“కలకంఠకంఠ, నీ కలకంఠము కోయిలను ధిక్కరిస్తున్నది.”

“అమరు కారాటలే కాక కవిరాజులుకూడా.”

“నీ చూపులు వాస్తవ తూపులు సుమీ!”

“రతీషణి యెదురుగా వుంటే వాని తూపులు వాని వద్దకు పోవా?”

“నీ మందహాసము నా మువ్వను కరిగిస్తుంది.”

“చంద్రోదయమున కలువలు విడవా!”

“నిన్ను అందాల దొంతిగా చెయ్యాలని ఆ బ్రహ్మ పడ్డ

“నువ్వు నీ పాపము సాక్ష్య మిస్తున్నది.”

“అక్రితమునీ నేను అభయమిస్తా నన్నట్లు చాటుతున్నది మీ విశాల వక్షస్థలం.”

“దేవీ. పాపం ఆ భమరం చూడు! పుష్పచక్రము గోని మధువు త్రాగి మత్తెక్కి సూర్యుని అస్తమయము తెలియక అదమ్యో చిక్కుకొని ఎంత మధురగానం చేస్తుందో!”

“అధరసుధకూడా మధువుతో సమానమటే!”

“ఔను ప్రేయసీ. నీ అధరసుధను గ్రోలినతరువాత నాకును అట్లే మత్తెక్కుతుందేమో!”

“మీరుకూడా రాలగించు మధుర గానం చేస్తారేమో!”

“ఆ భమరమట్లే నేనూ నీ బాహువులలో చిక్కి ఉదయభాస్కరుని కరుణాకటాక్ష వీక్షణములు మనపై పడ్డచాకా వుండాలని వుంది కాబోలు!”

“అదెంతమాత్రము కాదు. మీ స్వేచ్ఛ నా కానందము.”

“నీ ప్రేమపాశంలో చిక్కుకొనే ఉండాలని ఉంది నాకు.”

“ఎంతేనా పురుషులు మాటకారులు.”

“నీకు పురుషజాతిపై యీ ద్వేషభావ మెందుకు కలిగింది?”

“అది ద్వేషం కాదు; యదార్థవచనం.”

“నీవు బాలభాస్కరునిగురించి మాట్లాడితే చికిత్స

కాలి వయేపు. పురుషుల్ని ద్వేషిస్తున్నావు. యదార్థవచనం
మొందున్నావు. ఎంతటి యదార్థవచనమైనా నన్ను భయము
కాక నొక్కి వక్కాణించ వెరుస్తారు.”

“.....” కంటనీరు గిరగిర తిరిగింది కుంతికి. నోట
మాట రాకున్నది. అన్యతం పలుకలేకుండా ఉండిపోయింది.
చాచలేకుండా ఉంది. నిజమే చెప్పితే చాంపత్యానికి నీకు భా
వమో. చెప్పకుంటే తీరని అనుమానం మిగిలికే. ఈ నీ ద్వేష
స్థలం ఉన్నది కుంతి.

“కుంతీ, నీకు పురుషజాతిపై కలిగిన ద్వేషానికి కార
ణం చెప్పు. నీ కెవరేనా అపచారం చేస్తే దానికి నీకు ప్రతి
కారం చేస్తాను.” అంటూ కామశాస్త్రప్రపాదిని గుర్తుపై న
పాండురాజు కుంతికి దగ్గరగా చేరేడు. కుంతిపై పురుషుల విదో
కనిపెట్టేడు. ఒక పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచిపెట్టేడు. ముఖం పిం
గింది. చిరుచెమట పోసింది. ఇంత దాకా సవం త్రాగేడు.

“కుంతీ” అని పిలిచేడు.

“నీకు జరిగిన అత్యాచారం నే నూహించుకో గిల్లి
గేను. నీ నోటంట నీవింక చెప్ప సవసరిము లేదు. కాని
ఒక్కమాట :

నేను ని న్నేలుకోను.

అంతమాత్రాన నీన్న విడిచేసి సంఘంలో నగుబాట్లు
సాలు చేయను. మన మధ్య శృంగారము నున్న. కానీ నీవు
నా భార్యవే.”

పాదాలపైబడి యేడ్చింది కుంతి. జరిగింది సవిస్తరంగా

నిరిగింది. నన్ను తుమించుమన్నది.

“నీటికి మింటికి యేకధార ఐంది పాండురాజు క్కూడా.

“దేవీ, నిర్మాలయ కుసుమం తల దాల్చవలసిందే.
నాసన చూడరాదు.”

“దేవా, తుమించరా!”

“నన్నేమి చేయమంటావు. ఉచ్చిష్టమా నన్ను ఆక
గించమంటావ్?”

“భగవదార్పణ మాత్రమే జరిగింది. ప్రసాదమని
భావించి మన్నించండి.”

“నా మన స్పిచ్చగింపదు.”

“ఇక నే జీవించి ఫలము లేదు.”

“నేను నిన్ను విడనాడను; కూటమిమాత్రమే లేవం
టిని.”

“శృంగారము, సంతానము లేని బ్రతుకేల.”

“నియోగ మున్నది కదా.”

“పతి సజీవిగా నున్నప్పుడా?”

“పతి సమ్మతిని పనికివస్తుంది.”

“కాని, మీ సంగతి?”

“ఏదో శాపకారణము లోకానికి సాకు చెప్పవచ్చు.”

౮. బ్రాతృహత్య చేసిన భక్తాగ్రేసరుడు !

అంతా భీతుడైన రావణుని తమ్ముడు విభీషణుడు తల్లి కలిసి మందిరానికి వెళ్లేడు, దశకంఠుడు మైథిలిని ఎత్తు కొచ్చిన మరునాటి ఉదయాన. ఆ సడకలో మనస్సులోని తొందరపాటు ద్యోతక మౌతున్నది.

“అమ్మా ! అమ్మా !” అని పిలిచేడు తల్లిని.

“ఏం తెచ్చి, విభీషణా! ఏం, ఇంత ఉదయాన్నే కలు రేనా కట్టకుండా వచ్చేవు? ప్రమాదమేమీ లేదు కద. నీ భార్యవిష్టలవ నాభ్యమేకదా” అంటూ ఆత్మతృప్తితో ప్రశ్నించింది తల్లి.

“నా భార్యవిష్టల కందలుకు క్షేమమే కాసి, మన కుటుంబాని వింతటికీ మన యావద్రాజ్యానికీ ముప్పు మూడు తుందేమో అని భయం వేస్తున్నది. అందుకే యిలా వచ్చేను.”

“తననూ, అవి భీమని పలుకులు. నీనాటి నీకుని నోట వినరానివి. నీనా నువ్వు అకారణంగా అలాగ అనవు. సవిష్ట రంగా కారణం నా కెరింగించు. వీలైతే ఆపద తప్పించడానికి శాయశక్తులా ప్రయత్నించి చూస్తాను.”

“ప్రయత్నించాలి. అందులో మనం సఫలీకృతులం కావాలి. లేకపోతే...”

“మిషయ మేమిటో చెప్పు, కుమారా.”

“మా అన్నగారు...”

“అ. ఏమి చేసేడు మీ అన్న. దేనెలపై! దండెత్త నిశ్చయించుకున్నాడా, లేక...”

“సమర మంటే నాకూ సంతోషమే. వెనుదీయను. కాని ఇప్పుడు తలపెట్టినది సమరము కాదు.”

“దేవాసురయుద్ధం కాకుంటే ఇక దేనిగురించి విచారించవలసిన అవసరమే లేదే.”

“లేకేమీ. మీ రీ దినం అశోకవనంలాకి పోయేరా?”

“లేదు. ప్రతి దినమూ పోతూనేవుంటాంకదా. అందులో విశేష మేముంది?”

“విశేషమూ, చాలా వుంది. అక్కడ మన పాలిటి భాగ్యదేవతో, మృత్యుదేవతో తాండవం చేస్తూంది.”

“నీ పలుకులు నా కర్థ మనడం లేదు.”

“మా అన్నగారు అక్కడ ఒక ఆమెను చెరనుంచేరు.”

“ఎందుకో.”

“కాంతలను చెరనుంచటం ఎందుకూ?”

“ఆమె ఎవరో తెలుసుకున్నావా?”

“లేదు. నే నామె దగ్గరకే పోలేదు: కాని చూచినంత మాత్రాన ఎవరో మహాత్మురాలివలె కనిపిస్తున్నది. మంచి రూపసి కూడా.”

“అంతటి అందక తైయా?”

“నే నంత సూక్ష్మపరీక్ష చేయలేదు కాని అర్ధనిమిషం విన నేత్ర మైయ్యూ ఆమె నేత్రాలు అగ్నిజ్వాలల కాలవాల మైన త్రినేత్రుని ఫలనేత్రమును ధిక్కరిస్తున్నాయి. ఆమె

ముఖము సహస్ర భాను తేజోవంతమై విలసిల్లుతున్నది. ఆమె ప్రసన్నమితి రెచ్చుకొట్టిన భావనాపరంపరలు ముఖములో స్వేదము మువ్వుతున్నాయి. సర్వాంగ సుందరమైన ఆమె దేహము ప్రకృతి దత్తమైన కొప్పుతో కప్పుకున్నది. ఆమె కోపిస్తే మనకు ప్రాణాంతిక మవుతుంది. ఆమె కరుణిస్తే మనపాలిటి భాగ్యదేవతే.”

“నీ వర్ణన ఆమెను చూడాలని అభిలాష నాలో వుట్టించింది. నీ అన్నకు కబురంపి సవిస్తరంగా కన్పింపజూతు.”

“కనుక్కున్నంత మాత్రంతో విడవడానికి వీలుపడదు. మీరు వారిని ఆ ప్రయత్నమునుండి మరలించాలి.”

“అయితే యిప్పుడే కబురంపుతాను. నీవుకూడా నా వద్దగల డోడు. మన మిద్దరము కలిసి ప్రయత్నిద్దాము.”

“అలాగునే తల్లీ.”

“తల్లీ. నమస్కారము.” అన్నాడు రావణుడు తల్లి మందిరానికి వచ్చి.

“దీర్ఘాయుష్మాన్ భవ.” అని ఆశీర్వదించింది తల్లి.

“నా కొఱకు కబురంపేరట. కారణం?”

“ఈ దినం చిరంజీవి విభీషణుడు అశోకవనంలోకి పోయేడట. ప్రాతఃకాలాన్నే...”

“ప్రతిదినం పోతూనేవుంటా డనుకుంటాను. అయినా అందులో విశేష మేముంది?”

“అన్నా ! విశేషమునకు కొదువ లేదు. నేను బిండ్లారా చూచేను.”

“అదా విశేషం.”

“అది చాలదా.”

“మీరు పొరబడుతున్నారు.”

“మేమా పొరబడ్డది ?”

“కుమారా రావణా, నీవు నేటివఱకు నా మాట త్రోసిపుచ్చలేదు. నేడుకూడా నామాట వింటావా? వింటానని వాగ్దానం చెయ్యాలి.”

“తల్లీ, నీవు రాజమాతవు. మాతృదేవతవు. మీ మాట వికారి నే నేమి చేయగలను. నేను మీ కా అనుమానం కలగడమే నా పాప మనుకోవాలి.”

“అన్నా, యీ తీసిమాటలతో పనిలేదు. మీరు చేయవలసిన పాపకార్యంనుంచి విరమించాలి.”

“విభీషణా, నీ వేదో దురభిప్రాయంతో పడ్డావు. ఒక్కొక్కప్పుడు మృగత్వము తేటనీటనీ విభజించి చూడలేము సుమా.”

“మాటలతో మోసపుచ్చుట విద్యావంతులకు ఒక కళ.”

“నాపై నీ కింత కోప కారణ మేమిటో తెలియజేస్వ.”

“ముంజేతికి కంకణము తొడిగికొన్న అందము చూచి కొందుడు అందము కావాలా? లెక్కలేనన్ని సంవత్సరాలు

ఘోరతపస్సు చేసి ప్రాణినిత్యము నవకోటి లింగార్చన చేస్తూ, అయకారుడైన శివుని సాక్షాత్కారము నవసి, ఎన్నో అస్త్ర శస్త్రము లుంచుకొని, ముగ్ధోకములు భళి యనవలసిన బాహుబల ముంది. అబలలను చెరబట్టుటకన్న హీనకార్యమున్నదా?”

“చెఱ బట్టుట హీనమే.”

“మీరు అశోకవనంలో వుంచిన సాధ్వీమతల్లిని చెఱ బట్టడానికి కాక పూజించడానికా?”

“ఇదా నీ అనుమానము? నీవు మాత్రము చక్కగా పసికట్టవు. నేను పూజించడానికే ఉంచేను, చెరబట్టడానికి కాదు.”

“నమ్మడానికి వీ లుండవద్దూ?”

“నేనామె నక్కడ విడవడమే చాలు నా బాహుబలం తెలిసినవా రెవ్వరూ ఆమెను బలాత్కరించలే ననుకోరు. నీ మాత్రము వల్లనో నీ తంత్రము వల్లనో నా కట్టి తుచ్చపు అభిలాష వుంటే యీ పాటికి కృతకృత్యుణ్ణి అయేవాడినే. ఆమె యెవ్వతో తెలియక నీ వలా గన్నావు.”

“ఔను, నాకు తెలియదు. కాని మీరు పూజింప నుంటే ఆమె మనపాలిటి భాగ్యదేవతే.”

“తల్లి, విభీషణా, మీ యిగురురూ కాపులు. మీ వద్ద నింక యీ రహస్యము కప్పిపుచ్చలేను. అన్యలకు మాత్రము తెలియనీయవద్దు” అన్న రావణుని ముఖం గంభీరమైనట్టు కనిపించింది విభీషణునికీ, కైకసికీ కూడా.

“అమె జనక రాజుని తనయ. దశరథ తనయుడైన రాముని భార్య. భావి అయోధ్యాధీశుని యల్లాలు.”

“అంత ఉత్తమశ్రేణికి చెందిన యల్లాలినా నీవు యిక్కట్లు పెడుతున్నావు.”

“ఆమె ఉత్తమశ్రేణికి చెందిన యల్లాలు కాబట్టే పోచ్చేను. మన స్థూలదృష్టికి కనిపించే మానవ మగువ కావామె. ధరాజాతి. ఆదిలక్ష్మి, విష్ణువు సయపత్ని.”

“ఏమిటీ! శ్రీరాముని యల్లా లంటివే.”

“అవును. ఆ శ్రీమన్నారాయణుని అవతారమే శ్రీరాముడు.”

“ఆమెను యీ విధంగా చెరలో నుంచడం దావాన లంతో దాగుడుమూత లాడుట కాదూ?”

“తల్లీ, మీకు నేను చెప్పాలా. మీరు ఇంకా మమకారముతో ముసిగిడిన్నారు. నేను, మా తమ్ముడు కుంభకర్ణుడు శాపబద్ధులమని మీకు తెలుసుకదా. ఇది మా కడసారి జన్మ. మా నియమిత ఘడియలు ఆసన్నమయ్యాయి. మీ ఆజ్ఞాను సారము నే చేసిన తపస్సుచేత నా మరణం నే కోరి తెచ్చుకోవలసి ఉంది. నెయ్యమున వీలు కానప్పుడు కయ్యమున నైనా శ్రీహరి చేతులలో నా ప్రాణాలు విడుదామని ఉంది. అందుచేత యీ నా ముక్తికాంతను చెరలో నుంచేను.”

“నీ మారకురాలిని నీవు కోరి తెచ్చుకున్నావా?”

“తల్లీ, నాకు ఆ శ్రీహరి పాదాల దగ్గరకు పోవాలని ఉంది.”

“నీ విప్రుడు ఆ శ్రీరామునితో పోరు సలిపితే ఎన్నెన్ని కష్టాలొస్తాయో, ఎంత బాధలు మరణిస్తారో, అన్నిటికీ నీవు బాధ్యుడ వవుతావు.”

“మరణించిన వా బాధికి వీరస్వర్గ మొస్తుంది.”

“కాని మన వంశం నాశన మవుతుంది. ఈ విశాల లంకారాజ్యం యొక అమృత పాలు కావలసిందేనా?”

“ప్రాణసర్వస్వమూ పోతువుంటే రాజ్యం గురించి విచార మెందు కమ్మా. అయినా...”

“ఏమిటి నీ వ్రాహ్మణ.”

“విభీషణుడు శాపబద్ధుడు కాదు.”

“కాక పోయిన?”

“ఆ శ్రీరాముని శరణు వేడితే ప్రాణాలు కాపాడి న నోడించి విభీషణునికి పట్టం కట్టవచ్చు.”

“ఓ. నన్నంతే నీ మనిషికింద, అంత అధమునికింద, అంత స్వార్థునికిందా లెక్కిస్తున్నారా. మీకు నా మీద వుండిన అభి ప్రాయ మిదా? ఇంక నే జీవించి ప్రయోజనం లేదు. మన వంశం, మన రాజ్యం, మన మర్యాదకీ లోటువస్తుందని అను మానించి నిష్కర్ గా మాటాడినందుకు యిదా ప్రతిఫలం. ఎదిరిని శరణు వేడమంటున్నారు. ఇంక సెల వియ్యండి, నే పోతాను.”

“విభీషణా, ఎందు కా తొందరపాటు. నీ యువక ర క్తపు వేడితో విషయ సమూహాచన చేయలేకుండా ఉన్నావు. నీవును మాతో వుండి, రానున్న ఆ ఘోరసంగ్రామంలో పాలు

నాకు మాత్రం పుడవు కొవలసిందే. మన సంశం నాశనం ముచ్చ
తుంది; మన యశశ్చంద్రికలు అడుగంటుతాయి. మన రాజ్యం
అస్థుల పాలవుతుంది. కాబట్టి నా మాట మన్నించి నీ వా
క్యముని శరణు వేడు...”

“అనుపమానమైన శౌర్యంతో శౌరి పోరికొస్తున్నావుంటే
విగ్రంథ విఖ్యాతి వహించిన బాహుబలంతో నీ వెదుక్కొంటూ
పుంటే నా చేతుల పండువుగా యుద్ధంచేసి పితృసమానుడైన
రెడ్డిన్నకు తోడ్పడేది మారు, పిరికిపందలాగ వైరికి శరణు
హస్తే నన్ను లోకం ఏమంటుంది?”

“శ్రీహరి శరణు హస్తే లోకం శ్లాఘిస్తుంది.”

“ఎందుకు? రాజ్యదోహం, మాతృదోహం, భాతృ
దోహం చేసినందుకా? లేక, నా బంధుకోటి, ఆరాధ్యురా
త్రి సత్త్వి, ప్రియనోదరులు, భృత్యులు, ప్రాణాలు పోయి వీర
స్వర్గాన్నంటే నా మేను దాచుకొని కించి దోభగానికై నీ
అనంతరం ఈ శ్మశానవాటికలో తాండవించడానికా? ప్రితి
క్షణం ఈ విషాదఘట్టాలు స్ఫురణకు తెచ్చే యీ భూమిని
నే నెలా ఏలడం. నాకు మాత్రం హృదయం లేదూ?”

“విభీషణా, నీవు కొంచెం ఉదారదృష్టితో చూడు.
నీకే బోధ పడుతుంది. అతని నీడ తగిలితే నీ హృదయం
మారుతుంది. నీవు ధన్యుడ వవుతావు. లోకం మెచ్చుకుం
టుంది. భక్తాగ్రేసరులలో లెక్కిస్తుంది. అన్యధా తలచక నా
మాట మన్నించు.”

“నా హృదయం మీ అందరి మరణం చూచి విల

“నీస్తూ ఉంటే నా నోరు శరణు శరణని ఎలా అంటుంది ?”

“జానోదయం కలిగిన తరువాత యీ మమకారం పోతుంది. భవిష్యత్తులో చించాలి. నీవు స్థిర చిత్తుడవు కావాలి.”

“నా కెంతమాత్రము సచ్చ లేదు. కాని యిది మీ ఆజ్ఞగా పాలించమంటే ఎదురు తిరగను.”

“నీవు సజీవుడవై ఉండడమే కావాలి నాకు. ఇంకొక్క విషయ మున్నది: నీ వందుకు కూడా సమ్మతించాలి. నా జీవ రహస్యం నీకు తెలుసును కదా ?”

“జీవ రహస్యమా? ఏమి టది?”

“నా హృదయంలో అమృతకలశ మున్నది. అందుచేత యీ నా శిరస్సు తెన్ని మార్లు ఖండించినా పోవు. ఆ రహస్యం అవసరమైతే శ్రీరామున కెఱిగించు.”

“నన్ను భాత్యహత్యా పాపం చెయ్యమని ప్రబోధిస్తున్నా రన్నమాట?”

“నీవు నాకు ముక్తికారకుడ వవుతున్నావు.”

“మీరు మాటలచేత నన్ను వంచిస్తున్నారు.”

“లేదు విభీషణా, నా మాటలు మన్నించు.”

“మన సహృదర సంఘీభావ జీవనం ఏ కొద్ది రోజులో అన్నమాట.”

“మీ యిరువురి సంభాషణ పూర్తిగా విన్నాను. నాకును ఆనందం కలుగుతూ వుంది. మనందరికు ఒకేసారి పరలోకప్రాప్తి కలుగుతుంది. అదీ మంచిదే.” అంది తల్లి.

“ఒక్క యీ పాపికి తప్ప” అన్నాడు విభీషణుడు.

జానకీని చశకంతుడు ఎత్తుకురావడం విని హనుమంతుని
వెంటి, జాడలు కనుక్కొని, రావణునిపై దండెత్తి వచ్చేడు.
శ్రీరాముడు, సుగ్రీవ సేనా సమేతంగా.

సమరసన్నాహాలు యిరువైపులా తీవ్రంగా జరగడం
వల్ల ఘోరాతి ఘోరంగా జరుగుతున్నది యుద్ధం. అతి నిపు
ణులతో సైన్యాధిపత్యం నిర్వహిస్తున్నాడు శ్రీరాముడు.

“శరణు, శరణు” అన్న పదాలు చెవిని పడ్డాయి.

రావణుని తమ్ముడు విభీషణుడు ఎదుట పడ్డాడు.

అభయహస్త మిచ్చేడు విభీషణునికి.

కాని—

“సేన మీ అన్నను వదిలి వచ్చేవే! భ్రాతృదోహిని
కావా?” అన్నాడు.

“శ్రీరామా! మాయామానుష వేషధారీ! నేను నీ
జాడ తెలియక రాలేదు. నన్ను పరికిలింప వేసిన ప్రశ్న అది.
ఇహలోకజన్ము లందఱకు గమ్యనానం నీ పాదాబ్జములే కదా!
అవి నాకు సజీవంగా నుండగనే, లభించేయి. నిరుపేదకు
పెన్నిధి. ఇంక విడువను.” అన్నాడు చాలా మార్పు కలిగిన
ముఖ వికాసంతో విభీషణుడు.

శ్రీరాముడు రావణుని ఎదుర్కొని పోరుతున్నాడు.

ఎంత ప్రయత్నించినా రావణుని చంపలేకుండా
ఉన్నాడు. చాలా చాలా అస్త్రాలు ప్రయోగించేడు. కాని
ప్రయోజనం లేకుండా ఉంది.

“శ్రీరామా! మా అన్నగారి హృదయంలో నున్న

అమృతకలశం మొదట చిల్లిపెట్టాలి.” అన్నాడు విభీషణుడు.
రహస్యం తెలిసిన శ్రీరాముడు బాణం ఎక్కు-పెట్టి దశ
కంఠని హృదయంలోకి కొట్టేడు.

సాణాలు విడిచేడు రావణుడు. శ్రీరాముడు యుద్ధం
గెలిచేడు!

“విభీషణా ! నాకు చేసిన ఉపకారానికి నీకు లంకా
రాజ్యాధిపత్యం చేస్తాను. రేపే పట్టాభిషేకం” అన్నాడు
శ్రీరాముడు.

విషాద ఆనంద అశృవులతో భిష్ముకున్నాడు విభీష
ణుడు. అత్యంత వైభవోపేతంగా జరిగింది పట్టాభిషేకం.

౩. తార గదిలో చంద్రుడు

“నాథా ! ఈ దినం మీ శిష్యబృందములో చేరిన కొత్త
బాలు డెవరు ?” — అని ప్రశ్నించింది — డేవగురువైన
‘గురుని’, భార్య తార.

“దేవీ ! అతడు అత్రిమహాముని తనయుడు. చంద్రుడు”
— అని బదులు చెప్పాడు గురుడు.

“ఆ విభాల ఫాలభాగం, ఆ నేత్రద్వయం... ఆ నాసా
గ్రం ఆ గుల్మని ముఖాని కంఠో అందము తెస్తున్నాయి
నాథా !”

“అవును మంచి అందగాడే, స్ఫురదూపి !”

“తెలివి తేటల్లో, శాస్త్రజ్ఞానంలో మిమ్మల్ని మించు

“తా దనిపిస్తున్నది నాకు.”

“అది భవిష్యత్తు గదా.”

“అలాంటి తనయుడు నాకు లభిస్తే...”

“నాకు మాత్ర మయిష్టమా?”

ఇంతలో పుత్రప్రాప్తి ప్రాప్తానుగుణ్యము కదా!”

“నా శిష్యు లందరూ నీకు పుత్రతుల్యులే గదా!”

“కాకేమి! కాని నాలో నున్న స్త్రీ సహజమైన మాతృత్వము నన్నీ దినం బాధిస్తున్నది. అందు కలా అన్నాను.”

“నీకూ కొద్ది కాలంలోనే పుత్రు డుద్భవిస్తాడేలే.”

“నిజమా దేవా!”

“నిజమే”

“అంతవరకు ఈ చంద్రుణ్ణి నావద్ద వుంచుకుంటాను.”

“అందు కభ్యంతర మేమిటి?”

“మీరు నిజ తనయునివలె చూడాలి ఆ పిల్లాణ్ణి.”

“నీకు వానిపై ఎందుకో చాలా అభిమానం కలిగి నట్లుంది.”

“ఔను, దేవా! వీలై తే అత్రిదంపతుల నడిగి మనకు దత్తత చేయమనాలని కూడా వుంది.”

“వెళ్ళిదానా! నీకు పుత్రు డుద్భవిస్తాడంటిని కదా?”

“పుట్టవచ్చునుగానీ యింతటి అందాల కుప్ప. /”

“అది నీ అదృష్టం.”

“కుమారా శశీ! దా! యిటు రారా తండ్రీ!” అని పిల్చింది—తాత ఆడుకుంటూన్న చంద్రుణ్ణి.

“తల్లీ నమస్కారం!” అంటూ దగ్గరసా వచ్చాడు చంద్రుడు.

“తనయూ! నీ తలదండ్రు తెవరోయీ?”

“మా తండ్రి అత్త, మా తల్లి అనసూయ..”

“మరి నన్నేల తల్లీ! అని పిలిచేవు?”

“గురు పట్నీ మాతృ తుల్య కదా!”

“మాతృతుల్యనే కాని మాతను కాను కదా!”

“అనసూ ఆ సంబోధన నీ విధము కాదు కదా!”

“ఎంతమాత్రమూ కాదు. తండ్రి, నీవు నన్ను తల్లీ అని పిలుస్తే నాలో ఏవేదో రిత్త కోరికలు రేకెత్తేయి. అందు కలా ప్రశ్నించేను. ఈనాటినుండి నీవు నాకు పుత్రతుల్యుడవు కావు నా పుత్రుడివే. నన్నా విధంగానే పిల్చి, నా కను పండువుగా నా ఋందరే ఆడుకుంటూవుండు. ఇది నీ స్వ గృహం.”

“నీ కరుణ అపార మయినది తల్లీ!”

“నాకు తనయులు రేరన్న కొరత తీరింది. ముద్దులు మూటకట్టు చంద్రుడు నన్ను అమ్మా! అని పిలుస్తే నా ఒడలు పరివళము చెందుతున్నది.”-అంది ఆనంద రేఖ లుట్టిపడుతున్న ముఖంతో తార గురునితో.

“నీ కంటే ఆనందంగా వుంటే నాకు మాత్రం ఆనందము కాదా?” అన్నాడు దేవగృరువు.

“చంద్రా! నీ కిచ్చట సౌఖ్యముగా వున్నదా?” అని

అడిగింది తార చంద్రుణ్ణి ఒకనాడు.

“అమ్మా ! సౌఖ్యాని కేమి కొదవ ? నవమాసములు గర్భిణివాసాన మోసి, స్తన్యమిచ్చి పెంచిన తల్లికన్నా అధికా దరణతో నా అవుసరం కనిపెట్టి పెంచుతున్నావు. యింతకన్నా కొరవల్సిం దేమిటి ?” — అన్నాడు మాతృ భక్తి పుట్టిపడు తూన్న స్వరంతో చంద్రుడు.

“గురుకులవాస మన్నాళ్లా స్వగృహవాసం విద్యార్థులకు నిపే. ధిస్తారు, విద్య సాగదే మోనని. నా వాత్సల్యం నీ విద్యకు ఆటంకము కాదు గదా ?”

“నీవు మాతవే కాక గురువత్నివి కూడ గదా ?”

“నీవు విద్యలో గురువుని మించిన మేటి నపుతావని అశీస్తున్నాను. నన్ను హతాశను చేయరాదు సుమా !”

“అమ్మా ! శక్తి వంచన లేకుండా యత్నిస్తాను. తక్కిన శిష్యులందరికన్నను నాపై ఒజ్జలు ఎక్కువ ప్రేమ చూపిస్తున్నారు కూడా”

“కుమారా ! మీ తల్లిదండ్రుల యాజ్ఞ పుచ్చుకుని విద్యానంతరము మా యింటనే వుండిపోతావా ?”

“అందుకు నా సమ్మత మేమి విలువ ? మీ యిష్టానుసారమే వర్తిస్తాను.”

“విలువ కొరకు గాదు. నీకు సమ్మతమయితే మీ తల్లిదండ్రుల కెఱుక చేస్తాను.”

“ఒజ్జల అనుజ్ఞ వద్దా ?”

“మీ గురువులు నన్ను కాదనరు.”

“కుమారా, చంద్రా! నీకు పోడశ విద్యలు నేర్చేను. నీవున్నా అసమాన మేధాశక్తి కనబర్చి నా ప్రయశ్చయ్యలతో ప్రథముడవయ్యావు. యుక్తవయస్సు వచ్చింది. విద్య చాలించి తలదండ్రుల వద్దకు పోయి వినాహితుడనయి సుఖముగా రాజ్యపాలన చేయాల్సిన కాలా సమీపించుతున్నది. మున్నాళ్లూ నా తనయునిగా చూచుకొంటున్న నిన్ను విడనాడవం నాకూ నా భార్యకు కూడ చాలా కష్టం. కాని విధి నడ్డగలమా? ఇంకొక విషయం: నీవు వెళ్లవలసిన సమయము సమీపించినా నీ విచ్చట యింకొక రెండు మాసములు ఉండిపోవాలి.

నేను ప్రతభంజనుడు చేసే యాగానికి పోయి రావలె. యింట తార ఒంటిపాటుగా వుంటుంది.

ఆమె ఒంటరిపాటు ఎరుగదు. కాబట్టి నేను వచ్చిం చాక నీవుండి, పిదప పోదువుగాని-పాపం, నీవు నీ మాతాపితరులను చూడ నారాటపడుతున్నావు కాబోలు. ఇంతమాత్రముపకారం నాకు చేసిపెడతా వనుకుంటాను.”-అని చంద్రునితో చెప్పాడు గురుడు.

“గురువర్యా! అత్యంత ఆధరాభిమానాలతో నాకు విద్య నేర్పి, మీ కుమారునికన్నా ఎక్కువగా ఆదరించి సర్వ విద్యల నన్ను ప్రవీణుడ్ని చేసిన మీకు నే నభ్యంతరము చెప్పడమా? అదీ మా తల్లిని మరపించే వాత్సల్యంతో పెంచి

నా తిమ్మలు మున్నించి, న న్నానందాబ్ధి నోలలాడించిన
 సుమపల్లె - మూర్ఖులులైన తారాదేవికి సహాయము కాన
 లభింపజూడె? మీరు ఆజాపింపకున్నా ఆమె నొంటరిపాటున
 నిడిచిపోవ నా కాళ్ళాడుతవా?" అని బదులు పలికాడు
 చంద్రుడు.

“దేవీ, నన్ను వత్రభంజనుడు చేసె యాగానికి రమ్మని
 ఆహ్వానము వొచ్చింది. లోకకళ్యాణానికి చేసె ఆ యాగానికి
 వెళ్లక నాకు తప్పదు. నేను రేపే వెళ్లాలి. మరలి వచ్చేసరికి
 రెండునెలలు కావచ్చును. అందాక మన చంద్రుణ్ణి నీ వద్ద
 నుండమన్నాను. నీకూ ప్రియుడేకదా చంద్రుడు.” అని తన
 ప్రయాణాన్ని ఎరిగించేడు భార్యకు గురుడు.

“దేవా, లోకకళ్యాణార్థమై యాగము త్రిలోకాధిపతి
 చేస్తూ మిమ్మల్ని రమ్మని ఆహ్వానిస్తే అడ్డుచెప్పి పాపం పెడి
 గట్టుకో గలనా? కాని, వలచి వివాహమాడిన మీరు ఒక్క
 నాడుకూడా నన్ను నేటివరకు ఏలుకోలేదు!” అన్నది తార.

“మనబోంట్లు శృంగారకీడల మునగరాదుగదా?”

“అట్లయిన వివాహ మేలకో?”

“కామేచ్ఛకూ వివాహమునకూ సంబంధము లేదు.”

“సరి, ప్రయాణమునకు సంసిద్ధులైన మీతో ఇప్పుడే
 తర్క మొందుకు.”

“కులనతి ధర్మములు పాటిస్తూ ఆ నిత్యాగ్ని హోమా
 త్రాలకు భంగము రాకుండ జాగ్రత్తగా మెలగాలి.” — అం

టూ ప్రయాణమైనాడు గురుడు.

“నేను పతి యింట లేకు. నాలో పుట్టిన ఈ కోర్కె నభ్యతిగా లేకు. ఎన్నడూ నా దేహము నాపై ఇంత తిరుగు బాటు చేయలేదు. కాని ఈనాడు ఈ కోర్కె అరికట్టడానికి నాకు బలం చాలకుండా వుంది. ప్రకృతి కూడా నాకు కొత్తగా కనుపిస్తున్నది. అన్నింటికీ ఆస్థితికొరకునున్నాను గదా!” అనుకుంటున్నది తార తనలో కామేచ్ఛ పుట్టగా.

“తల్లీ!” అని పిల్చాడు చంద్రుడు.

“—” (అదిరిపడింది తార.)

“ఏమమ్మా అలా అదిరిపడ్డావు. మగ్గుజేమీ లేదు కదా!...అంటూ అదిరిపడ్డ తారను కొద్దిగా పట్టుకుని కూర్చోపెట్టాడు.

“నా—కు—మా—రా!” అంది తార.

“అవును తల్లీ, నేనే, చంద్రుణ్ణి. ఇప్పుడు సుఖముగా నున్నదా?”

“ఎంతో సుఖముగా నుంది.” అన్న తార ముఖంలో మన్మథరేఖలు కనుపించేయి చంద్రుడికి. వెంటనే “తల్లీ!” అంటూ విడిచి వెళ్లిపోయాడు. కాని మనస్సు కుదుటబడ లేదు.

“ఛీ, ఎంతటి పాపపు చింత. ఆమె సౌందర్యవతి కానచ్చు. అంగ సౌష్ఠ్యము కలిగి యుండవచ్చు. కాని నాకన్న వయసున పెద్ద. గురువత్ని. తల్లి. వందనీయ. దేవగురువు

భార్య. ఆ చింతమాత్రాననే నేను స్వర్గానికి అనర్హుడ
వౌతాను. అందునూ గురు వింట లేనప్పుడు గురుదోహం
చేసి నా విద్య మంటగలపనా? అనుకుంటూ ఇంటిముందు
దసముత్య తిరుగాడబోయాడు చంద్రుడు.

“చంద్రా!” అని పిలిచింది తార.

చంద్రు డగపడలేదు.

“అయ్యో! పాపం! ఎక్కడికి పోయాడో ఈ రాత్రి.
వేళి. నాపై కోపగించలేదు కదా? పుత్రశుల్కుడు, అభిమాన
నీయును అయిన చంద్రుడు నే డేలకో కొత్తగా కనిపిస్తు
న్నాడు. అతని సహజసౌందర్యము నేడు ద్విగుణీకృతంగా
వున్నది. ఇంతలో ఇంత మార్పు కనిపించడం నా హృదయస్థితి
అనుకుంటాను. నేను ఎంత ప్రయత్నించినా, చాంఛ! ఎక్క-
వపుతున్నదిగాని తగ్గుటలేదు.

ఇందాక చంద్రుడు నా భుజము లాని పట్టుకున్నప్పుడు
అన్యజమైన ఆనందం కలిగింది నాకు. ఆనందం కాదు సుఖం!
ఆ చంద్రుని స్పర్శ నాకు కొత్తది కాకపోయినా నేడు కొత్త
గా వుంది.

అతనియందు నాకీ దృష్టి అసమంజసము.” అనుకుంటూ
తెండు షాముల ప్రౌద్ధ అగుట నిద్దురపోయింది తార. కాని
మూసిన కళ్ళలో చంద్రుని ప్రతిబింబము చిక్కుకున్నది.

చాలా రాత్రి అయింది కదా అని లోనికి వచ్చి పడుకున్నాడు చంద్రుడు. కన్నుమూతం మోరగించలేకుండా వున్నాడు. ఆ అగరువత్తుల సువాసన, సాంబాణి పొగ, మలయ మామరం, కమ్మని పరిమిళం చంద్రుణ్ణి వున్నానున్నీ చేశాయి. ఎటువీగా వేరే గదిలో పడుకున్న తారాదేవి కనిపించింది. సాంబాణి పాసకుడై అలా చూస్తున్నా డామెను.

మైకం కమ్మి ఇటునటు కొట్టుకుంటూన్న తార నోటంట చంద్రా అని. అదే సమయాన తారా అని చంద్రుని నోటంట వెలువడ్డాయి.

తార గదిలోకి వెళ్ళాడు చంద్రుడు.

మైకంలో కళ్లు తెరిచి చూచింది చంద్రుణ్ణి.

అప్రయత్నంగా ప్రేమా! అంది.

ప్రణయినీ! అన్నాడు చంద్రుడు.

మానినీ మానస చోరా!”

మనోహరీ!”

పుష్పశరా!”

గజగామినీ!”

అబ్బ!—నీ స్వర్గ ఎంత సుఖంగా వుంది. నీ కరాగ్ర పక్షాంకురములలో అమృతబిందువు లున్నట్లున్నాయి.”

నీ ముఖబింబములో అమృత కలశ వెలిసినట్లుంది.”

వుండుండు, నీకు ద్రాక్షారసము కొంచె మిస్తాను.”

“నీ అధర సుధారస ముంది కదూ!”

“ఈ దిండు తలకింద పెట్టుకో!”

“నీ ప్రణయ డోలికల పూగులాడుతూవుంటే మనది దిండెందుకూ?”

“ఆ దీప మారిపోతుందేమో చూచి వస్తాను.”

“నా ప్రణయ తీర్థి వెలుగుతున్నది కదా!”

“ఈ గంధము కాస్త పూయనా?”

“నీ లావణ్య సముద్రంలో ఈదులాడుతూవుంటే గంధ ముంటుందా?”

“ఈ నీ మెత్తని చేతులతో నన్నెలా బాధించు తున్నావు!”

“నా దేహము అంతకన్న నృదునైనది కదా!”

“పాపం అలసిపోతున్నావు!”

ఆ మైకంలో ఎవరి పక్కలమీదను వా రెప్పుడు నచ్చాలో వారికే స్మృతి లేదు.

అరణ్యోదయ వేళ నిద్రనుంచి లేచా రిద్దరూ.

“నా ఒంటలో బడలికగా వుంది. ఆఁ! ఏమీ వింటే, బిళి విధమైన మధురస్వప్నము గాంచిపట్టున్నది. ఆఁ! స్వప్నముంతా జ్ఞాపక మొచ్చింది. అయ్యో, నా దేహస్థితికూడా

అందుకు సరిపోతున్నది.”

“దురదృష్టవశాత్తూ నిజమై వుండదుకదా!”—అనుకుంటూ బయటి కొచ్చింది తార.

“అంతలో—“నిన్నటి పాపపు చింత రాత్రి స్వప్నకారణమైంది. నిదుర పట్టక దేహమందు మందంగా వుంది. సుషుప్తావస్థయందు నే చేసిన దోహము అపారమయినది. నా బడలు నిజమే అంటున్నది.”

“కాని నమ్మలేకున్నాను. ఇంక మసస్సు సరికట్టి మేలగాలి.”—అనుకుంటూ తారకు ఎదురయ్యాడు చంద్రుడు.

“చంద్రా!”

“తల్లీ!”

“రాత్రి నా కొక దుస్వప్నము వచ్చింది.”

“ఏమది!”

“ఏమి చెప్పేది తల్లీ!”

“చంద్రా!...”

“తల్లీ!...”

“అది నిజమై యుడవచ్చు. ఇంక సందియ మేల? నిజమే! నా దేహస్థితి నాకు సాక్ష్యమిస్తున్నది. ఛీ! యింతటి మోసకాడ వపుతావని నే నెన్నడూ అనుకోలేదు. ఇంక నా ఎదుట పడవద్దు. వెళ్లిపో!”

“అయ్యో వైవమా! యింకేది గతి నాకు. యాగము
చేయ వా రేల నన్ను విడిచి పోవలె? పోతే నాకీ కోర్కె
ఏమిదుకు పుట్టాలె? పుత్రతుల్యుడు గదా అని యింట నుంచు
కున్న చంద్రు డేల యీ మోసము తలపెట్టాలి? నే నేల
నమ్మించాలి? ఇక నా పతి ముఖ మెట్లా చూచేది? అగ్ని
కామోతములకు యిలవేల్పులకు పూజ ఎట్లా చేసేది? నేడు
నాలో అన్యగోష్ఠ బీజ మున్నది కదా!”

మా వంశ పుర్యాద నేడు మంట గలిసెగదా!

దేవగురువుగారి భార్య చంద్రుణ్ణి ‘కుమారుని’కి
మారుగా తనకు, ‘మారుని’గా చూచుకొన్నదని నన్ను వేలెట్టి
చూపుతుంది లోకం.

పతియు దుష్కృత్యము విని యింటినుండి వెడలగొడితే
అపరించే దేవకు? మానభంగము ప్రాణభంగముకన్నా
మిన్నగా చూచే సంఘము నన్ను మన్నిస్తుందా? దీనికి ఆత్మ
హత్యే శరణ్యం. కాని నా పతి యిల్లు చేరినతరువాత కుమా
భిక్షు వేడి మరీ ప్రాణాలు విడుస్తాను. లేకుంటే నా ప్రాణి
కూడా సుఖముండదు” — అంటూ విచారించింది తార.

“మహా ప్రియతల్లో అగ్రపూజార్హత గల్గిన అన
సూయూ నీకి తనయుడనై వరప్రసాదినై పుట్టి, దేవగురువు
అగు ప్రియశిష్యుడనయిన నేను మాతృతుల్య యగు గురు
వల్లనో వ్యభిచరించేను. ఇక నీ జన్మ మెందుకు? ఇంతటి

పాపం చేసిన ఈ దేహం కాల్చినా శుద్ధికాదుగదా ! అనంగ
రంగనికి యింతమాత్రం పాత్రతాపాత్రత, విచక్షణ వలదా ?
నేను నా తల్లి మొఖ మెలా చూచేది ? గురువుల నెట్లు ఎదురు
కునేది ? ఈ మందిరమందు నాకు తా వుందా ? నా విద్య,
నా మేధస్సు ఏ నీట గలిసేయి ? ఇంతటి చపలచిత్తుణ్ణి తే
నా బ్రతు కెందుకు ? తల్లి అను మాటేనా తలవళ యింతటి
ఘోరానికి పూనుకున్నాను. ముల్లోకాలు సిడికిలి తిప్పగల
మా ఒజ్జ యిది ఎరిగినపిదప నన్ను నిలవనిస్తాడా ? క్షమించ
వచ్చు కానీ లోకు లేమనుకుంటారు ? , గురుద్రోహి, మాతృ
ద్రోహి, అంటారు. నా స్థితి అటుండ, తారాదేవికి , మాయని
మచ్చ, తే చెప్పను. పాపం కులసతి, ఉత్తమ యిల్లాలు
నేడు బహిష్కృత అయితే ఆమె పడే ఇక్కట్లు అన్నిటికీ
నేనే కారణం. ఈ విచారంతో యిలా బ్రతికేకన్న గురువులు
వచ్చినతరువాత వారి కెరిగించి, ప్రాణాలు విడుస్తే మేలని
పిస్తున్నది.” అంటూ విచారించాడు చంద్రుడు.

♦ ♦ ♦
యాగానంతరం మరలి వచ్చేడు బృహస్పతి. వస్తున్న
స్వదే తన యింటివద్ద పరిస్థితులను , యోగదృష్టితో పరికించి
చూచేడు.

కారకుడయిన ఆ మదనుడ్ని కొంత అడిపోనేడు. కాని
అపారమైన ప్రేమాభిమానము లున్నై తారంటే. ఆమెను
బహిష్కృత చేసి, ప్రాయశ్చిత్తము చేస్తేనే కాని నంభుము
వప్పదు. హింసింప ఎంతమాత్రము మనస్సొప్పదు.

ఒక క్షణంలో తారా చంద్రులపై కోపము, మధు క్షణంలో జాలిగా మారుతూంది.

అల్లాంటి అవస్థలో చేరుకున్నాడు యిల్లు.

జీవన్మృతుల్లా గున్నారు తారా చంద్రులు.

వాచస్పతి వచ్చినవెంటనే కాళ్ళమీద యిద్దరూ ఒకే సారి పడ్డారు. జరిగిన దంతా తారా చంద్రుడూకూడా చెప్పి వేశారు:

ముగ్గురూ కలిసి వలవల ఏడ్చారు.

“తారా! నీవు గర్భము ధరింప నున్నావు. ఆ శ్రీహరి నీ దోషము తీసివేయగలడు. వాని శరణు వేడుకో! భూట హత్యమాత్రము వలదు. నీవు పునః ఋతువతివై న విదప నే నేలుకుంటాను. అంతదనుక నావద్ద నున్నా ఏలుకొన వీలేదు.” అని అన్నాడు వాచస్పతి.

ఉచిత వేళను తార కొడుకును కన్నది. ఆర్తతాణ పరాయణుడయిన నారాయణుడు ఆమె దోషము తీసివేసాడు.

నాటినుండి తారా బృహస్పతులు అన్యోన్య దాంపత్యం వెలయిస్తూ లోకపూజితులయినారు.

విషయానుక్రమణిక

---

౧. ఆరవనాటి రాత్రి కడునితో —
౨. నపుంసకునివద్ద నాట్యవిద్యాభ్యాసం
౩. సీతారాములకు మల్లీ వనవాసము
౪. రాముడి రాజ్యం - భరతుడి పట్టం
౫. ముప్పు తెలియక కాదు, ముక్తికోసరమే !
౬. 'తప్పనో? తాకునో? కునుమధన్యని ఏటులు..'
౭. 'నీవు నాభార్యవే: శృంగారమాత్రం నున్న'
౮. భాతృహత్య చేసిన భక్తాగ్రేసరుడు
౯. తార గదిలో చంద్రుడు

56

group of dogwood trees